

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉS MUZEUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

A KÖZGYÜLÉS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

OROSZ ENDRE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET

TARTALOM:

Bányai János: A Tolvajos patak szurduka a Hargitában (2 műlappal)	49
Záray Jenő: A turistaság fogalma és a turista lélek — — — —	51
Br. Wesselényi Istvánné: Ibolya (vers) — — — —	55
Dr. Gr. Logothetti Oreszt: Úti naplóból (I. és II. közlem.)	55
Albisi: A bonchidai gém- és varju-falu (1 képpel) — — — —	59
Czirják Károly: Kirándulás a Gergelyre — — — —	62
Orosz Endre: Évi jelentés az E. K. E. 33-ik közgyűlésén (folyt és vége)	63
O. E.: A földi kutya előfordulásának egy érdekes esete — — — —	65

EGYESÜLETI ÉLET:

A dési osztály hírei — — — — —	66
Újabb osztályaink. — — — — —	66
Felhívás a természetbarátok összeségéhez — — — — —	66
Világjáró E. K. E.-tag — — — — —	66
Monstre kirándulás a Meziádi barlanghoz — — — — —	67
Moldován József † — — — — —	67
Kérelem — — — — —	67
Turista-jelvények — — — — —	67

FOTÓSZAKOSZTÁLY:

Dr. Éjszaky Ödön: A sárga színszűrőkről — — — — —	67
---	----

VEGYES:

Orbán Balázs siremlékének felavatása. — Az idei turista-kongresszus. — Turista-előadás. — Ósmedve koponya. — Óskori cserepek a Székely- kőn. — Turista-körut. — 100 km.-es gyalogló verseny. — Délibáb Erdélyben. — Turista-szerencsétlenségek. — Erdély szép vidékei. — Ornithológia. — Kitüntetett E. K. E.-tagok. — Szerkesztői üzenetek. Meteorológiai táblázat. — Kol. környéki turista-lexikon — — —	69—72
---	-------

Az „ERDÉLY”

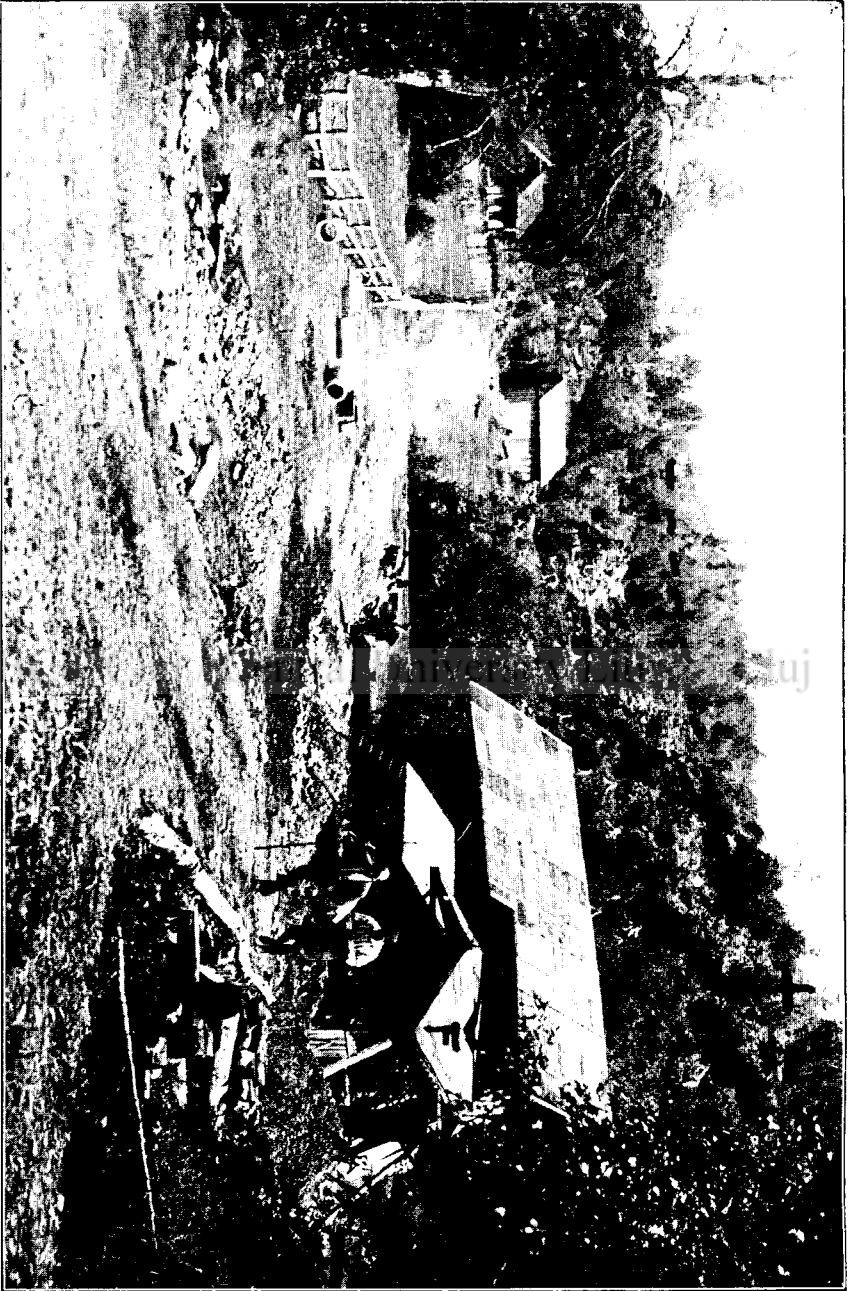
az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadásában jelenik meg évenként 6 számban, két-havonként másfél ivnyi terjedelemben. Az Erdélyt az Egyesület alapító és rendes tagjai tagdíj fejében kapják. Előfizetési ára nem tagoknak 120 lei. Egy-egy füzet ára 20 lei.

Előfizetők, lakáscímek, kéziratok és a folyóirat igénybe vételére vonatkozó tudakozódások az Erdélyi Kárpát-Egyesület titkári hivatalához (Cluj—Kolozsvár, Strada Matia—Mátyás király-utca 3. szám.) Kárpát-Múzeum intézendők. Egyelőre csak rövidebb dolgozatok közreadását eszközölhetjük.

A Tolyajos patak alagútja Hargitaligetén.
(Andesitbreccia szikla.)

Kovács István felv.

HARGITA
FORRÁS.

Kovács István
fotó

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

A Tolvajos patak Szurduka a Hargitában.

A hargitai kirándulások egyik legérdekesebb és látnivalókban leggazdagabb témája a Tolvajos patak folyása a forrásától egész le a Vargyas patakba való beömléséig.

A Hargita e részét Székelyudvarhelyen vagy Csikszeredán keresztül közelethetjük meg a legjobban. Célszerű Székelyudvarhelyről a reggeli autóbusszal Csikszereda felé elutazni a Tolvajos tetőn, a Csicsói Büdöshöz vezető utnál leszállva, felkapaszkodni a fürdőhöz, amely ujabban Hargitafürdő névre hallgat. Egy jó órai kapaszkodó után érünk a 977 m. magas hágóról az Erdély legmagasabban (1300 m.) fekvő ásványvizekben gazdag fürdőhelyére.

Tiszta fenyves alpesi klimába érkezünk fel. A hidegfürdői tényleg hidegek! A legnagyobb kánikulában 6° C. hőmérsékletűek s bizony egy pár pillanaty bennülés után vörös, libabőrös testtel kell kibujnunk belőle. A fürdőtelep közepén van a roppant népszerű s két kis házikóval védett „Büdös gödör”, amely gázfürdőül szolgál. Így a kurát itt esős időben is lehet folytatni barátságos beszélgetés keretében. Az ásványos források alatti láp valószínűleg gyógy-izsap termő hely.

Az erősen vasas vizek mellett van szulfátokban bővelkedő is, amely a kápolna alatti pirites zóna bomlásából veszi jellemző anyagát. Ezt használják fel melegfürdő készítésére. Érdekes látnivalója a telepnek a nyugati oldalon a kápolna mögött levő szép fehér kaolin telep. Jó kiránduló helyei a fürdőzőknek a Csik felé benéző Kossuth-szikla és a Hargita-gerinc kiemelkedő csúcsa a Csicsói Hargita (1761 m.).

A fürdő-telep bejáratánál a déli oldalon egy szép kerek lápos terület van, az u. n. Omláka, amely a Tolvajos pataknak a forrását tartalmazza. Innen le egész az országutig, a nagy Hargita-kráter külső peremén lefutó nagy barázdán, egy u. n. barankón fut le a patak. Leérve a 900 m.-es magasságra, eléri a törmelék anyagból felépített platót, amelybe aztán innen kezdve kanyónszerűen vágja be magát, szűk, sziklás szurdukszerű völgyet képezve, amelyhez hasonlót a mészkővidékeinken szoktunk csak látni.

Az északról beömlő Köves patak torka körül egy kis telep alakult ki az idők folyamán, mert remek jóízű borvizek lépnek ki a felszínre. Régente itt egy Lövete községhez tartozó fűrész-malom volt. Később ez festékmalommá alakult s „Festékmalom” név alatt ismeretes a múlt század második felében kelt leírásokban.

A Köves pataknak az országut felé eső feleutján vannak az okkerfestéket adó bányák, amelyeknek az anyaga tulajdonképp a szép sárga viaszopál. A bokrok által elrejtve, nehezen észrevehető helyen van a világhírű ritkaságunk,

a hatalmas opálsziklába mélyülő opálbarlang, amely valósággal csemege a természeti ritkaságokat kedvelők számára. Hogy az opállerakódások az egykori geizireknek köszönhetik eredetüket, bizonyítják a közelben most is működésben levő utódaik, a borvizforrások. A Hargita-forrás jóízű vize régóta ismert. A Tolvajos völgyében egy pár lépéssel feljebb levő hideg fürdő medence és a mellette elterülő gyógyláp is jelentős értéket képviselnek.

Igazán vadregényes vidék ez! A patak a merőleges sziklafalak alá bemetszett galeriákban, néhol alagutakon folyik keresztül s lefelé menve Kérolyfürdő, valósággal egy Naturparkon halad keresztül az ember. Kérolyfürdő több, mint 200 év óta ismeretes s a régi világban a vidék földesurainak volt kedvenc fürdője. Lázár János gróf ékes nyelvű latin ódában magasztalja e vidék szépségét (Ioannis com. Lázár: Opera Poetica. 1765.)

A fürdőtelepen felül, a patak mellett rengeteg forrás ontja magából a pompás üdítő vasas borvizet. Az egyikük keresztelőd medence módjára egy sziklatömbbe van mélyítve. A fürdőtelep közepén levő főforrás valósággal pataként önti ki magából a rengeteg vizet. Az Ilosza patak beömlésénél elterülő kis rét közepén egy magában álló, hatalmas oszlopszerűen andezit brecciaszikla emelkedik ki, amely ma is Kossuth nevét viseli. A fürdőtelep északi oldalán szédítő, függőleges falban ugrik ki a Sól y o m k ő 100 m. magas sziklája.

A fürdőtelepen alul a völgy kezd kiszélesedni s 4 km.-nyi út után beleömlik a Vargyas-patak vizébe, az eddig tartó Tolvajos patak.

A völgyből kikapaszkodva, szép ritkás, füves ligetek vannak a kb. 850 m. magas pompás platón, amelyet Udvarhely felé „láz“-nak, itt pedig „hát“-nak hívnak a székely atyáncfiai (Somkő-, Ladó-, Ilosza-hátja stb.). Szerteszét szórta tanyaszerű telepeket kapunk. Lövéte falu ugyanis szűk völgyben fekszen, nem nagyon volt hely a szaporodó lakosság elhelyezésére s így felszorultak a „hátaakra“.

A kirándulóink itt mindenütt alkalmas tanyákat és elemőzsiát kaphatnak.

A Vargyas-pataknál elvégződő kirándulásunk innen kezdve egy egész új látnivaló csoport kezdetéhez érkezett, amelynek legfőbb témái a Vargyasnak innen nem messze levő szurduka, a homoródalmási Orbán Balázs-barlanggal, felfelé a Székely Selters sósborvize, innen át a platón a Homoród völgyében Szentkeresztbánya (vasbánya, olvasztó, hámor), Dobogó és Lobogófürdő, Lövéte és Homoródalmás érdekes néprajza és remek vidéke. E csoportba sorozhatjuk a hargitai Homoród-fürdőt, közvetlen a Székelyudvarhely—Oláhfalvi országút mellett s ezen a völgyön le a Homoródszentpál környéki óriási sómocsár vidéket a római sóbányászat nyomaival. Tovább lefelé haladva, mindkét Homoród vidéke érdekes egy tájrajzi, mint néprajzi szempontból (autóbuszok is járnak itt Barót—Székelyudvarhely felé és le a Homoród mentén is a Kőhalmi állomásig, ahol becsatlakozhatunk a vasuti fővonalba!)

A 2-ik képen látható + helyén opál előfordulások vannak.

F a Hargita-forrás.

A nagyított vonal a vulkáni törmelék közé beékelte andesites lávaárakat jelenti.

Székelyudvarhely.

BÁNYAI JÁNOS

A turistaság fogalma és a turista lélek

Az E. K. E. aradi „Czárán Gyula osztályának“ 1931. nov. 23-iki estélyén felolvasta :
Záray Jenő szakoszt. alelnök.

Mikor oly szép számban látom összegyűlve jelen estélyünk mélyen tisztelt hallgatóságát, lelki szemeim előtt feltűnnek a jellegzetes székelyföldi u. n. sasos kapuk, rajtok e felirattal:

— „Kis kapumon bėjősz, ne jőjj kettős szivvel,
Hozzd bé a jobbikat, — a bal maradjon el!“ —

A jobbik szív szóljon a turistaságnak, mely kapunkon át idevezérelte önöket, s szives megjelenésükkel igazolták a turistaság iránti érdeklődéseiket, s ellenértékül talán fogunk adni annyit, hogy továbbra is lelkes támogatói, megértői és harcosai legyenek a turistaságnak...

Mielőtt a turistaság fogalmával és a turista lélekkel behatóbban foglalkoznánk, magát a turista elnevezést óhajtom megvilágítani.

E szó a francia „tour“ (olv. tur) szóból származik s jelent: fordulatot, körmenetet, utazást, kerülést. Az „ist“ végzettel lett belőle a „tourist“ (olv. turist) szó, amivel olyan egyént illetnek, a ki a természetet különféle célokból keresi fel. Ezen francia elnevezést több nép, így a magyar is, átvette.

Ha a francia definíció szerint a „tour“ utazást is jelent, akkor ez is többféle, mert van kutató, felfedező, tehát: tudományos, kereskedelmi és ipari, valamint egyéb existenciális, azonkívül élvezeti, gyógyulási, vallási stb. utazás. Tény, hogy a legtöbb ember szeret utazásairól beszélni, vagy írni, ami igen helyes is, mert megismertet másokat különféle vidékekkel, más emberek szokásaival. Így születtek meg az utleírások, melyeknek korunkban egész irodalmuk van.

Ki tehát a turista?

Aki idejét szereti gyakran a szabadban tölteni, vagy siet a hegyes vidéket felkeresni, — s mindezeket célok nélkül eszközli, még nem turista, még akkor sem, ha szegescipőt, térdnadrágot húz fel, ha markába szorítja a hegymászó botot, ha teletömi hátizsákját felesleges holmikkal, ha nyakába akasztja messzelátóját, vagy jókora kulacsát, bár ezek nélkülözhetetlen turista-felszerelések, de valakit nem avatnak mindjárt turistává!

A vérbeli turistát minden tetteben a cél és a rendszer jellemzi. Cél nélkül az emberi élet fabatkát ér, míg a rendszer az emberi cselekvés fokmérője, rugója. E kettő nélkül nincsen se turistaság, se alpinizmus. Mindkettő egy célt szolgál még akkor is, ha a vándorló utast turistának, a hegymászt alpinistának is hívják.

A ki tehát praktikus tud felkészülni a kirándulásokra, ismeri az egészségügy szabályait, az emberi test berendezését, a ki a térképekről nyitott könyv módjára olvas, a ki egy ismeretlen vidékre kerülve, meghatározza annak növény- és állatvilágát, a hegyalkotó kőzeteket, felkutat ismeretlen barlangokat, munkásságával hasznára van a tudománynak, irodalomnak, művészetnek, — az igazi vérbeli turista... Az elmondottak a turista teljesítményekre vonatkoznak ugyan, de szoros kapcsolatban állanak a turista lelkivilágával. Megegyező vélemény az, hogy csak idealista ember lehet vérbeli turista, a ki higgadt, megfontolt, kitartó, elnéző, türelmes, áldozatkész,

udvarias, nyíltszívü, közlékeny, félelmet nem ismerő, bátor és társában nem puszipajtást, hanem mindenek felett turistatestvért keres...

Meghasonlott lelkü, önző, rideg természetü, irigy, érdekhajhászó, felületes, érzékeny, nyulszívü ember vérbeli turista sohasem lehet. Ha ilyenek sorakoznak a turistaság zászlaja alá, akkor semmiféle egyesülésnek nincsen értelme, ahol hiányzanak rokonlelkek, egyvágású emberek, ott tizedrangu a cél, s a legszebben felépített rendszer is hamar csődöt mond...

Mindig azt hirdettem, hogy erény hallgatni az erdők bezédes zúgását, a patakok csengő-bongó előre törését, az alató madárdalt, a távolból riogó havasi kürtöt, a hegyi lakók elmélázó énekét, busongó zenéjét. Jól eső érzés a kéklő hegyek vadregényes tájain megnyugvást kereső szemeinket megpihettetni, a zöld hegyi fentérségeken nyugodtan legelésző juh- és kecskenyájakat órákig elnézni, gyönyörködni eldugott vidékeken a zakatoló ipari üzemekben, az örökös hóval fedett hegyóriásokban, a nép festői viseletében, kézügyességében és romlatlan, megvonult életében...

A turistalélek ezek hallatára, vagy láttára megújhódik, megnemesül, felemelkedik egy magasabb atmoszférába, melynek neve: megnyugvás, ami elfeledtet minden hétköznapiságot, emberi gyarlóságot és komisszást...

A természet szépségei kisebb, nagyobb hatást gyakorolnak az emberi lélekre. Minél jobban fejlődött ki valakiben a szép iránti érzék, annál marandóbb hatást tesz lelkivilágára a szépség szemlélete, s mint a fotográfáló gép hibátlan lencséje jó képet eredményez, úgy a lelki rögzítés is csak elsőrangú lehet.

Sajnos, — a legszebb mesgyén haladó turistaságot erős és váratlan ütés érte, mely jó időre visszavetette. A mindenkori békét kedvelő és megértő szívet kereső, s a legnagyobb harmóniában élő turisták ellenségképpen néztek egymással farkasszemet és háttérbe szorítottak a természet szépsége. Az isteni alkotások pogánymódra megbecstelenítették... Futóárkok csufították el a szelid hegyoldalakat, illatos réteket, aranykalászos alföldeket, sűrű fejszecsapásuktól pusztultak el egész erdők, s aknamezők négyzetkilométerekben semmissítették meg kulturált területeket. Sok, sok békés menedékházat és turistaszállót a gránátok tüze hamvasztotta el. A természet áhíthatos csendjét ágyuk dörgése, gépfegyverek kattogása, trombiták rohamrahívó harsogása, sebesültek jajveszékelése, haldoklók hörgése bomlasztotta meg. Hegyi vidékeken a szabadság jelképei: a királtságok, keselyük, merev tekintettel figyelték a felhőkbevesző ormokról a mélyben végbemenő eseményeket, mozdulásokat. Útközetek után nyilsebesen vágtak le az elpusztultakra és emberhust marcangoltak...

A fájdalmak és nélkülözések hegyekké tornyosultak, az ártatlanul és ok nélkül kiontott embervér patakká dagadt, a hátrahagyottak keserveiből megnyíltak a siralom völgyei...

A világégés rettentő borzalmaira tegyük a feledés fátyolát!

Egy évtized után sok minden felveszi régi arcukat, formáját... A lövészárkok betömettek, a stratégiai szempontokból elpusztított erdők kisarjadtak... A rombadöntött és felgyújtott házak újraépültek... a kiontott vérből megnemesült a föld. Felszikkadtak a könnyek, felszívódtak a fájdalmak, s küszöbön van a kölcsönös megbocsájtás. De hamarosan bekövetkezik a kölcsönös megértés és ennek folyománya: a valódi béke. S ma, mikor

a gazdasági krízis több országban felütötte vészes fejét, s a békének ünnepet szentelnek, az embereknek össze kell fogniok, mert megértés nélkül széthull minden, mint az oldott kéve. S jaj, százszorosan jaj azoknak, kik elszalasztották a kinálkozó alkalmat...

A turista lélek mindenkoron magába szívta a természet gyönyörű harmóniáját és fenséges békéjét, s merem állítani, hogy ha a világ mostani sorsa turista-kezekbe volna letéve, — ma a béke aranykorát élné az emberiség, s tán nem is lenne a glóbuson boldogtalan és munkanélküli halandó... Fájdalmat megérteni és azt gyógyítani csak igaz turista tud...

A turistaság egén „leszentült“ Napnak újra való felkeltét szívünk forró szeretetével köszöntjük. Ennek éltető sugara erősebben aranyozza be nemcsak a természet dicső alkotásait, hanem a széthúzásnak indult emberi sziveket is.

Jóleső érzéssel állapítható meg, hogy a békekötést követő időszakban sok intézmény közül a turistaság ujhódott meg leghamarább, aminek oka: a természethez való visszakivánczolás, ahol a sokat zaklatott turista lélek megnyugvást talál.

Ha a külföldi turistaságot figyelemmel kísérjük, repeső szívvel veszünk tudomást arról, hogy a tájképi szépségekkel megáldott vidékeken mérföldes csizmában indult meg a mozgalom, melynek jelszava: „Ki a természetbe!“ Vasár- és ünnepnapokon üresek a füstös kávéházak, a nehéz levegőjű éttermek, az idegeket megbolygató mozgófénykép színházak. A vonatok valósággal ontják magukból a turistákat, kisebb-nagyobb csoportok fűgén igyekeznek előre. Az időközben megsaporodott turista menedékházak hamar megtelnek, a turista-szállók tömve, s felcsendülnek a feledésnek indult turistadalok. Vidám kacagástól, csapongó jókedvtől hangosak az elsőrangú ródli-pályák, félelmetes gyorsasággal száguldanak a sielők, s a bércóriásokra bátran kapaszkodnak ismét fel a turisták, feltámad a régi pezsgő élet!... De a turistaságba beleszó: a nem remélt segítőárs, — a technika. Elképzелhetetlen magasságon átvezető és elsőrangú utakon könnyen száguldanak végig a turista-autók, személyszállító autóbuszok. Egyes hegycsúcsokat drótkötélpályák kötnék összes, s a homo sapiens: a teremtés koronája büszkén siklik szédítő magasságokban a modern kényelemmel ellátott függőkocsikon és úgy gyönyörködik az alatta elterülő tájak lelket, testet vidító panorámájában... Fogaskerekű vasutak, hegyi siklók tátongó szakadékok felett mozognak, repülőgépek utasokat szállítanak a magas hegyi platókra. Örökös hóval borított hegyóriások között meteorológiai megfigyelő állomások huzódnak meg, tudósok szállnak szembe minden veszedelemmel. S a kutató, nyugtalan ember felemelkedik a sztratoszférába, leereszkedik a tengerek tudományába, keresi a sarki átjárót, lázasan kutatja a föld méhét, csakhogy a tudományt egy lépéssel vigye előre, s nem retten azért vértanuhálált halni...

Oceánokon, beltengereken, tavakon, folyókon kiránduló-hajók siklanak. A vízeséseket, időszak- és hóforrásokat seregesen keresik fel a turisták, szívesen pihennek meg a nagy természet legkisebb alkotásánál. Valami különös láz ragadja meg az embereket, amelynek diagnózisa: a természet szeretete. S a gondolkodó emberi agy felfrissül, a szem élesebben lát, az érzések központja: a szív hevesebben dobog, az elernyedtt izmok új erőre kapnak, a fáradt idegek felélednek, a mindennapi robotos munkában kedvesezgett hangulat felélénkül. A városi poros levegőben, a nap nagy részét zárt helyen töl-

tött foglalkozásban felörlődő és senyedő egyén bilincseit lerázva — a szabad természet ölébe siet, hogy ott megnyugvást keressen és ott újraéledve, munk kedvét visszanyerje, saját magát önmagának visszaadja, mert ez: kötelessége!

A rég óhajtott eszme testet öltött. Megszületett az Internacionális Turista Szövetség, mely már nagy érdeklődés mellet megtartotta első kongresszusát 1931. szept. 7-étől 11-éig. Európa majdnem minden olyan országa, hol a turistaság magas nivón áll, képviseltette magát. Bekövetkezett az, ami még más téren ritkán sikerült, hogy a különféle nyelvet beszélők tárt karokkal siettek egymás felé, mintha régen látott testvérek lennének... A cél nemessége egybeforrasztotta őket érzésekben, gondolatokban és cselekedetekben! . Hát nem gyönyörű példája ez a turista testvériségnek? S ha már az egymásra találás és megértés a kezdet legkezdetén ily frappánsul nyilatkozott meg, mi mindent lehet várni a jövőben a turistaság előretörése érdekében? ... Az egykori háborus ellenfelek legszebb példáját mutatták a kibékülésnek és az ezt követő igazi testvéri megértésnek!...

Annyi vajadás után Romániában is bekövetkezett turistasági téren a cselekvés szükségessége. Új turista egyesületek alakultak, régiek felelevenedtek, valamennyien megértették a hívó szót, a nyílt parancsot, melynek röfrénje: „Most, vagy soha!“ A lázas szervezkedés mindenütt bekövetkezett, egyes turista testületek már a működés magas fokán állanak, s ezzel példát mutatnak a fiatal és most meginduló egyesületeknek. Mindegyiknek célja kettős. Dolgoznak azon, hogy az egyesület tagjai között meg legyen az összetartás, a kölcsönös megbecsülés és az áldozatkészség. E három nélkül egyesülés el sem képzelhető. De arra is törekednek, hogy a nagy közönséget megismertessék a turistasággal, hogy ezzel minél több barátot keressenek, s kifelé is megismerjék a turisták belső világát és szervezkedésük nemes célját.

Igazi turista élet csak ott képzelhető el, hol az ország bővelkedik természeti szépségekben, s erre illik legjobban a kabát és gomb közmondásos meséje, t. i. megvan a kabát, legyen csak már gomb... Valljuk meg, hogy kevés Európában az olyan ország, mely annyi természeti szépséggel lenne megáldva, mint Románia. Vannak itt dús aranykalászos rónák, zöldelő rétek, rengeteg erdők, felhőkbevesző hegyóriások, kiaknázzhatatlan érc- és szénbányák, gazdag petróleum- és gyógyforrások, keresett fürdők. Oly gazdag e föld természeti adományokban, hogy párját alig lelmi. S mindez mindenkié, a ki itt él. Egyformán, nyelv és vallási különbség nélkül. Mindent megtalálunk itthon, lábainknál hever a természet szépsége és gazdagsága. Pénzünket nem kell külföldre vinnünk, itthon költekezhethetünk, a honi levegő mindig éltetőbb, s a természetben itthon minden szebbnek látszik, de legyenek a lakók is jobbak, megértőbbek, kedvesebbek, testvérként szeressék egymást, hiszen régi mondas, hogy „Összetartásban rejlik az erő!“...

A turistaság a demokrácia pilléreire épült fel, melynél nincsenek privilegiált jogok, csak egy van: a természet szeretete, ami nem jog, nem kötelesség, hanem rajongás az isteni adományokért, a természet alkotásaiért, amit senkitől elvenni nem lehet!... Turista lelkünk és érzésünk fonódjék szorosra, legyen a legerősebb acélkapocs, mit sem az idő vasfoga, sem az emberek kishitűsége nem örölhet meg, mert jelszavunk: „Mindnyája egyéért, — egy mindnyájáért!“

IBOLYA.

Irta és az E. K. E. március 6-án tartott műsoros estélyén felolvasta :

BR. WESSELÉNYI ISTVÁNNÉ.

Beszivom illatod . . . tavasz lehelletét
 És lehunyom szemem
 S bársonyos szirmaid hűs balzsamán keresztül
 Visszaemlékezem . . .
 Napsütött kert lankás domboldalon
 Egyszerű, ódon kastély mohos kőfala
 Rügyszó fák, virágzó bokrok . . . ezüst folyó
 És kis madárkák új örömdala . . .
 Susogó, simogató szellő havasok illatát
 Viszi-hozza a víz fehér fodrain át
 És báránnyelleg az égnek vitorlásai
 Aranyosan ragyognak s a szívárványnak játszi
 Ezer tarka színében tündökölnék,
 Nincs vége-hossza az életörömnök.
 Boldogság és remény, ujjongó diadal
 S egy bohó gyermekszív, mely mindezt átérezte . . .
 És kinyilik szemem . . . Hol ez az idő? hol?
 Elszállott messze . . . messze . . .

Úti naplóból.

I. Vizakna—Nagyszeben.

1931. július 11. Indulás Kolozsvárról a déli személyvonattal. Kiskapuson átszállás a szebeni vonatra s este 8 óra tájt érkezés Vizaknára. Vacsora az állami sósfürdő nagyvendéglőjében, melynek díszes nagytermében s boltíves teraszán alig lehet üres asztalt találni. Mondain közönség vidám morajlása. Még a mai világban is vannak, kiknek nem számít idő vagy pénz. Vagy pedig csupán altatószer ez — az élet gondjai ellen? . . .

Körséta a kis fürdő-tavak mentén. A köztük kanyargó sétányról meglepő kép tárul szemem elé: a mélyen fekvő viz sötét felszínén villanylámpák tarka visszfénye imbolyog. Magastörzsű rózsák s más disznővények százainak csip-keszerű szilhouette-jein túl: a teljes fényben úszó terasz előtti pódiumon katonazene játszik. Modern zeneszámaikra a gondtalan fiatalság parkettáncokat lejt, — románok, szászok, magyarok békés összhangban.

A három tó ma Horia, Cloșca és Crișan neveit viseli. Pedig kár ilyen állandó mementókkal a fenti derült összhangot megzavarni.

Július 12. Másnap, vasárnap, svájci gyártmányu hatalmas autóbusz visz Arminius soktornyu, szép városába. Féltizenegy órakor érkezem Nagyszebenbe. A főtéri katolikus templomban nagymise. Majd villamoson ki, a sétatér tulsó végére s gyalog be, végig az Erlenpark gondozott útain, lombfa-csopor-

tok, kies fenyvesek mentén. Szőnyegkertészet, mór stílusú zenepavillon, szökőkút, Irisz-tó, s vissza a városba.

Ebéd a Bagolyhoz címzett turista-vendéglőben, mely 1 órakor ér véget. Kérdésemre, hogy lehet-e megjárni két óra alatt a hammersdorfi magaslattól? — egy száz ur azt feleli, hogy erre $2\frac{1}{2}$ —3 óra kell. Mégis neki vágok rekkenő déli hőségben. Villamoson a pályaudvarig, azontul gyalog északkeleti irányban. A külvárossal egybeépített Szt. Erzsébet község, — a százok Hammersdorff-ja, románul Gusturița. Keleti végén erősen emelkedő uton, majd szerpentin eserdei ösvényen fel a magaslatra, hol az 1916-ban ott elesett hősök emlékére téglából épült kb. 20 m. magas tornyszerű emlékmű áll. Ezt szép sorjában, katonás rendben elhelyezve, 133 sir veszi körül, egyenként márványlap-pal ellátott betontáblával diszitve, melyeken alábbi feliratok olvashatók, részben magyar, részben német nyelven: „4 ismeretlen m. kir. honvéd hadseregbeli Hős”; további három sir 3—4—5 ilyen ismeretlen honvéddel. Azután névszerint: „Majó György, Postás Sándor 302/8 sz., Erzsa Ádám 301/4 honv. gy. ezredbeli, Perknezin Szvetozár (délsláv) 302/7 sz., Nowkov Todor (rutén) 302/7 sz. honv. gy. ezredbeli honvédek. „Ein unbekannter Held Husarenregiment 18.“ S végül rengeteg német nevű erdélyi száz elesett hős, mindenféle fegyvernembeli ezredekben.

A sirkertől délnyugatra alig negyedórányi ut. Az 598 m. magas tetőről felejthetetlen körkilátás nyílik: A közeli fogarasi heglánc, a transylvániai alpok teljes bűbajos frontja, melyből kimagaslik az erdélyi havasok királya, a Negoj csúcsa, hol tavaly ősszel jártunk a százok turista-jubileuma alkalmával. Egyenesen délre, a talmácsi csataterén túl, a Vörös-torony szoroson át hőmpolygeti hullámait az Olt a román alföld felé. Nyugatra: a soktornyú város körül elterülő szebeni sík s a háttérben újra hegyek.

Alig bírok elszakadni e csodás panoráma szemléletétől. De az idő rövid. Forró napsütésben, erőltetett tempóban vissza a Hősök Emlékműve mellett, le Hammersdorffba s vissza a városba. $\frac{1}{4}$ óra van; $2\frac{1}{4}$ óra alatt tettem meg az utat, de ebből negyedóraig időztem a messzelátó ponton.

Fél négykor tovább ellenkező irányban, a várostól nyugatra eső „Zölderdőbe” (Junger Wald, Dumbrava). A villamos öt kilométeres uton 6 leíért visz ki a Reșinár felé elterülő, nagy kiterjedésű városi erdő közepéig, melyet a város száz vezetősége évtizedes kulturmunkával elragadó természetes parkká alakított át.

Messze künn, csendes völgyfenékben: a Waldkafé. A ház falán kőből faragott régi városi címer, keresztezett kardokkal, s rajta az évszám: 1754. Jobb felől tölgyerdő, bal felől fenyves közt huzódó zöldelő rétek mentén visz az út befelé. Két apróbb s utána a gyönyörű fekvésű nagyobb halastó, melyen vidám csónakázással szórakoznak a kiránduló városiak. A tőlésen alól s a hegyoldalban: a két év óta fennálló állatkert; állománya az Erdélyben s a többi Romániában előforduló összes állatfajok egy-két példányát öleli fel.

S tovább gondozott útakon; egy kies fekvésű fürdő, újabb rétek, erdőcskék. Majd újra villamoson az Erlenpark mentén vissza a városba s ki a pályaudvarra.

Fél nyolckor indul a vonat északnak. Nyugat felől tornyosuló viharfelhők közül előtörő utolsó napsugár aranyszínűre festi a soktornyú város távolba vesző konturjait...

Hajnali négy órakor Kolozsvárt vagyunk újra.

II. Nagybánya s a Guttin.

1931. július 18. Indulás déli 1 órakor fürdőjeggyel a szamosvölgyi vasúton. Dés mellett a radnai havasok felől jövő Nagy-Szamos egyesül a gyalui havasokban eredő kolozsvári Kis-Szamosmal s hatalmasan megnövekedve hőmpolygeti hullámaival Szolnok-Doboka bájos erdővidékén át a Szilágyság felé. Aranymezővel szemben érdekes réteges homokkő-falak. A szurduki br. Jósikakastély. A zibói gr. Teleki-kastély s hátrább, egy erdős magaslaton: a nemrég épült gr. Béldi-kastély. A leszálló esthomályban viszontlátom a Czikóiszorost, hol tavaly jártunk. Azután mind jobban tágul a csillagos égbolt alatt a láthatár: Szilágyból a szatmári síknak keleti nyulványán visz át a czammogó vonat. Érkezés Nagybányára 9 órai utazás után: este 10 órakor.

A pályaudvaron Szolnokyi lelkes propagandista-tagtársunk vár. A Polgári Kör kerthelyiségében meleg üdvözlettel fogadnak az esti órákban két autóbuzson oda érkezett dési Eke-osztályunk 36 turistája, élükön agilis, népszerű vezérükkel, Knizsek igazgatóval. Megérkeznek a nagybányai természetbarátok reprezentánsai is, kikkel élénk eszmecsere folytatunk.

Éjszakázás egy renoválás alatt álló külvárosi ház összes helyiségeiben, a désiek hadiszálásán, szénán.

Július 19. Felkelés hajnali 4 órakor. Indulás a dési két masináján keleti irányban, a mármaroszigeti országúton. Egy északról jövő völgynyílás háttérében a Rosály (1307 m.) napfényes, érdekes kúpja látható. Giród-Tótfaluval szemben, a Szazar tulsó partján, védő hegylanc tövében: nemes gesztenye terem. Azután festői en bájós tájkép bontakozik ki előttünk: Felsőbánya karsu templomtornyaiival; a háttérben erdőborította zöld hegyek; balról rozdszínű foltjaival a verespataki Kirnikre emlékeztető Bányahegy, melynek oldalait már a rómaiak turták, s messze hátul: a Guttin kopár körvonalai.

Felsőbányától négy kilométerre, a közel 1000 méteres vizválasztó felé emelkedő híres szerpentinek első könyökénél reggel 6 órakor szállunk le az autókról. Gondozott árnyas turista-úton térünk jobbra. A Kis-tóban a nagy szárazság folytán alig van már víz. Egy kis emelkedés és — a gyönyörű „Bódi-tó“ partján vagyunk. Északról délre tekintve, több mint félkörben lomberdő borította körülvéve, szemben az 1213 m. magas Feketehegygel, tényleg emlékeztet a tusnádi Szt. Anna-tóra, habár nem olyan egyenletesen kerek alakú s jóval kisebb is, mint a Székelyföld híres „tengerszemé“. Csak északi oldalán lapos a partja, hol annak idején Bódi mérnök völgyelzáró gát emelésével létesítette ezt a szép tavat, hogy a lennebb volt akkori bányák vizgyűjtő medencéje legyen.

Körülsétáljuk a tavat. A kilátás újabb változata: a napfényben úszó tó északkeleti háttérében ismét a Guttin egyik csúcsa int felénk. Rövid reggeli szünet. Többen zajos jókedvvel lubickolva fürödnek a tó kristálytisza vizében.

Fél kilenc óra körül indulás tovább északi, majd keleti irányban, mindent a Szazar-patak mentén, legfelsőbb eredetéig. Három órai gyaloglás után elérjük az egykori Kapnik—Máramarosi „csinált“-utat. A társaság egy része itt lepihen a Kova nevű hegy oldalában, de huszan neki vágunk az erdős hegyoldaloknak s egy órai fárasztó mászkálás után a Guttin nyugati csúcsának tövéhez érünk. Vastag fűvel, borókával benőtt meredek sziklafalon kúszunk fel s fél kettőkor fenn vagyunk a tetőn (1398 m.). Remek körkilátás:

északra a mármarosi medence s mögötte az Erdős Kárpátok. Keletre a Guttin többi csúcsain túl látható a profilból egy csúcsnak látszó Czibles és mögötte a Pietrószt s a radnai havasok. Délre a mély kapniki völgy s keletre a nagybányai és szatmári síkság.

A pihenést Knizsek igazgató arra használja fel, hogy kedélyes turista-avatást rögtönöz: aki ma van először havas-tetőn, — s ez alól a hölgyek sem vétetnek ki — három enyhe botot kap a fejfel ellenkező testrésztére.

A hatalmas hegyhát északi szélén csodaszép sziklatömb mered égnek: ez a Kakastaréj, melyet — rengeteg törpe boróka-erdőn átvergődve — csakhamar elérünk és megmászunk.

Azután le a Guttinról, enyhébben lejtő jó ösvényen s vissza a kapniki nyeregnél hagyott társainkhoz. Rövid pihenés után tovább a Sulyor-völgyén le. Jobbról-balról évtizedes ültetett fenyves, lomberdővel borított magaslatok s a völgy alján élénken csobogó hegyi patak, mely helyenként alámosta, megsemmisítette az egykori, ma csak gyalog járható kis megyei utat s elvitte hidjait.

Hat óra tájt érjük el Alsó-Kapnikot, hol a dési autók várnak reánk. Dióshalom — Báj — s Láczfalun, majd újra Felsőbányán át este 9 órakor érkezünk vissza Nagybányára.

A Szt. István-szálloda éttermében — a falakon valóságos kiállítás a híres festő-kolónia festményeinek! — rövid sörözés s meleg bucsu a kedves désiektől s lelkes vezetőjüktől, kik visszatérnek Désre.

Július 20. A Szt. Istvánban töltött éjszaka után reggel 6 órakor körséta a régi s ma is eleven életet élő bányavárosban. A tágas főtér közepén ősrégi basin-es kút, mely fölé ritkán látott hatalmas platán nyújtja fehérágu, zöld karjait. A két-torony katolikus templom melletti kis téren különálló ősrégi, hatalmas óratorony emelkedik büszke daccal a kék égbe: a többszázados Szt. István tornya.

A várostól délre síkság terül el, míg észak felé festői szép hegylánc által van védve s így kiválóan alkalmas klimaterikus gyógyhelynek. A hegyek közt fekvő bányatelepek, melyekben több-ezer év óta s ma is foly az arany, ezüst, cink s ólom-bányászat, épp oly érdekessé tesz az ősrégi magyar várost, mint az itt tanyázó, ismert nagybányai festőkolónia.

8 óra körül ketten a csinosan gondozott sétatérén át, neki vágunk egy északra nyuló kies völgynek, melyen kb. 4 kilométert masirozva felfelé, elérjük vízének erős szagáról elnevezett „Fokhagymási fürdőt“. Azután még két kilométerrel megyünk bennebb az erdő hegyoldaloktól flankírozott völgybe, de a Petőfi-tanyáig nem jutunk el, mert vissza kell fordulnunk s csak annyi az időnk, hogy visszaérve Nagybányára, kisiessünk a pályaudvarra, honnan megint a szamosvölgyi vonaton — félig megolvadva a nagy hőségtől — este-felé haza érkezünk Kolozsvárra.

Dr. Gr. LOGOTHETTI ORESZT

A bükki turistaház látogatóit tisztelettel kéri a turistaház gondnoksága, hogy a tetszésszerinti belépődíjakat az ottan felfektetett vendégeknyvbe mindenkor sajátkezüleg bevezetni szivesek legyenek.

A bonchidai gém- és varju falu.

Irta: Albisi.

Amikor a tavasz rügyetbontó melege kicsalja a kankalint a földből, amikor a nap lemenő bucsuzó sugarai bearanyozzák, március közepe táján, a vágásszélén a határfákat s az erdei tisztáson a szalonka korcogása már hallható, akkor már itt van a szürkegém. A hegyeken, domboldalokon imitt-amott s napmentes völgyekben az összeverődött téli hófúvások maradványa még áll s még emlékeztet a téli világra. Az olvadó hófúvásokból csörgedező csermelyeket issza a föld, s a nap áldó melege mellett füstszerűen gőzölög, párázik az anyaföld. A sebes, habzó és tajtékzó csermelyek, a duzzadt patakok — amint lapályt érnek, szűk medrüket elhagyják — szétterülnek a lapályon, a réten s posogóvá alakulnak, akkor már itt látjuk először lépésében kimért feszés tartású, katonás állású szürkegémeket. Ki ne ismerné e daliás, vékony, kecses dongájú madarat? — Röptében hatalmas szárnyu s lehuzott S alakú nyaktartású s hátranyújtott merev lábu madarat felismerheted, amint hangos „Kreek-erek“ szólammal tovaúszik a légürben. Sokan ismerik, akik a Nagytermészet örökkévalóságában, a Nagy-Mindenségben, mint turisták, mint vadászok, vagy természetkedvelők járják, a vadvizetek és a szelíd, kékvizű tavakat s a lassu folyású patakok utját-medrét.

Aki a Szamos kanyargós lefutását követi, mint halász, mint turista, mint természetbúvár, az ott látja a part melletti fűvényen vagy szürke homokos-kavicsos talajon. Vagy hasig érő vízben lából, vagy áll. Lesve a fickádozó halra, utánozva az alakoskodást (mimikri) annyira, hogy víztől mosott száraz ághoz hasonlít, s mikor lépést tesz s nyakát behúzza, ismered fel. Vagy amint mozdatlan helyzetben alakoskodik, s ég felé törő csőrtartással, nem pislantva, összeolvad a környezettel, mert kissé kékes háta, hamvas szárnytollai a folyóvíz kékesen tükröző reflexével egybefoly annyira, hogy csak gyakorlott szem fedezi fel az élő valamit.

A magyar lápi-tavi ember számtalan népies nevet adott: kékgém, darugém. Erdélyben fosógém a népies neve. Helyes s talán legkifejezőbb nevét a „szürkegém“-ben találom, mert tulnyomóan hamvasszürke és fehér, de az összbenyomás úgy álló, mint repülő alakban a szürkében dominál.

Mielőtt a bonchidai gémfaluba bepillantánánk, Chernel nyomán adom a szürkegém leírását azok számára, akiknek nem volt alkalmuk bóbíta- és begytollait simogatni.

A szürkegém (*Ardea cinerea* L.) homloka és a fejtető mosódott szennyes-fehér, kétoldalt feketén szegve. A farkáról lecsüngő bóbítatollak feketék, kékszürke hamvassággal. A nyak a hátig szürkésfehér. A hát hamvasszürke, a begyen a foltok hosszúak, lecsüngők, fehér és fekete színűek. A csőr tulnyomóan sárga, csak az orma barnás. A szemkörnyékének csupasz bőre sárgás, s a villogó szempár is. (Ha a turisták megismerik a gém fixirozó, élés-tükröző szemeit jobban, akkor bizonyára egy-egy erősebben s élésen fixirozó női szemre bókképen reámondhatják: maga gémszemü). A lábak vörhenyes barnák, talpa sárgás. A tojó hasonló, de dísztollak rövidebbek, nem oly ékesek.

A szürkegém az Ó-világ minden részében honos. Norvégiában 61° é. szél. alatt is ritkán előfordul. Költözködő. Október hóban már csak egyes példányok maradnak vissza. Szelid tél alkalmával egy-két példány nálunk áttelel, e sorok írója Bonchidán észlelte.

A szürkegém társaságot kedvelő madár, bár ez alaptermészetével homlok-egyenest ellenkezőnek látszó. Sebzett, megfogott gém igen veszélyes, mert olvasatlanul osztogatja csőrével a csapásokat. A megfogott gémmel a legnagyobb óvatosságot tanusítson az ember, mert egyetlen csőrvágásával a barátságosan mosolygó szem, sötét folt lesz.

Kolozsvárról a szamosvölgyi vasuton, amint Válaszut—Bonchida állomásra érkezne a vonat, a válaszuti park szélét érinti, ettől jobbra látható hatalmas őrfa-szegéllyel koszoruzott Gróf Bánffy-féle park körvonalainak egy része. A hatalmas kanadai nyárfákon a figyelmes szemlélő száz meg száz fészket lát ökölnyi nagyságban lombhulláskor, vagy kora tavasszal, lombfakadás előtt a vonatról, amelyek nem mind gémfészkek, hanem tekintélyes számban vetési varjaké. Azok a fészkek, amelyek egy fán kevesebbek 15—25 s valamivel lazább építmények s kissé szétterültek, egymással nincsenek összeépítve, a szürkegém fészkei. Míg a sűrűen összeépített, fánként 200—300 között, ezek a vetési varjaké. A vetési varjak közvetlen külön csoportban vannak. Ezek a gémfalu cigánytelepei. Van itten fészektatarozás, költés alkalmával olyan fülsiketítő lárma, akárcsak a bonchidai község cigánytelepén; ahol egyszerre kétszáz cigány is keresi a maga jogigényeit, lármázva, veszekedve; ez is bonchidai specialitás, érdemes megnézni (t. i. a telepet). Míg itt az osztóigazságba belevegyül néha a község más lakossága, addig gémfaluban, a vetési varjak és csókák teljes egyetértésben végzik szaporodó és táplálkozási műveleteiket, a létért való örökös küzdelemben egymással nem törődve.

Térjünk be a nagy boltozatos kapun a bonchidai parkba. Vessünk egy futó pillantást a parkra, mely két részből áll. A kastély közelében virágágyas pompás csoportok vannak. Tele a saison virágaival, de már tovább százados hatalmas fák. Gondozott utak, szép hárs, fenyők, *Populus* fák tarkítják. Majd gesztenyefák sora között vezet az ut, majd illatos bódító hársfák s akác. A növény- és fakultúra teljes szép virágkora.

A park másik része: „a nagy berek“, itt látjuk még most is az őstermészet fenséges erejét. A százados fák alatt sűrű, átjárhatatlan bozóttan, a szederinda a komlóval, s más kúszó növényvel ölelkezik; s ha rajta átkarsz törni, „tüske rántja meg ruhádat“. A tovasurranó róka, a gonosz és alattomos vadmacska, s a békés tapsifüles ver az aljban szűk ösvényt. Biztos menedékhelyet talál néha erdeink koronázatlan királya, a sörtevad is. Élénk fantáziával még a kihalt Mastodont, Ichthyosaurust is odaképzelnéd; mert ilyen dsungel lehetett az őszállatok hazája.

Itt van gémfalu. Április hóban nagy nyugtalanság, sürgés-forgás az égbetörő Populusfák körül. Vastag, kisujnyi ágakkal harántfogással a csőrükben a gémekek. Azt az illúziót kelti a szemlélőben, amint csőrében tartja, mintha keresztet vinne. Csakugyan a családi tüzhely védőkeresztje az ág, amellyel összefűzi fészket, hogy a tomboló tavaszi és nyári vihar ellen szilárdan álljon a fészkek. A fészkek durván összerakott ágakból állanak. A nász- és szerelmi napok az imbolygó ágakon játszódnak le, helyes egyensúlyozásával a szárnyaknak és lábaknak. A szürkegém rendszeren 3—4, esetleg 5 fehérészöld tojást rak. Négy hét alatt költi ki. Igen szorgalmas fészkekülő. A fészkekben ülő gém annyira lehúzódik, hogy testéből semmit sem lehet látni, csupán a sárgás csőr, esetleg a villogó szem hívja fel az ember figyelmét a fészeklakóra. A hímek a költésben felváltják párjukat. A máskülönből legóvatosabb madarak egyike most jól beközelíthető s nem nagy vadászdicsőség kell ilyenkor az elejtéséhez — de máskor a Szamos partján ember legyen a gáton, aki belopja. A fiatalok kikelésé után másfél hónapig tart a kitollázkodás. Már a tollasodás korában a fészkek peremére kiülnek s idétlen rikácsolással várják feneketlen begyük megtöltését. Valóságos himbálózó torna-gyakorlatokat végeznek a fiatalok, amíg begyakorolják hosszú lábaikkal a kapaszkodás és az egyensúlyozás művészetét.

Május végén, június hó közepén olyan bábeli zürzavar van a gémfaluban, hogy 1 km. távolságban már hallható a gémekek változatos, nem éppen kellemes hangja. A fiatalok kérő, az anyák figyelmeztető, majd a fiatalokhoz szóló hangja. Ehez még hozzájárul gémfalunk cigánylakóinak, a vetési varjaknak csárogó hangja s a kicsinyeknek kérő-nyelő, öblös hangja. Megkönnyebbülve, de tapasztalatban meggazdagodva távozik az ember. Ki vagy téve turista, vadász, természetkedvelő, hogy kitüntető hosszuszalagu érdemrenddel távozol, amely fehér mézalapu, amely beszennyezi, megfehériti az aljnövényzetet, a bokrokat, annyira, hogy a soradás jelei láthatók. A sajtáságos madárbűz csiklandja folyton az ember orrát, melyhez fűszerül odajárul a kihullott gyámoltalan fiókák hulláinak büzhödő szaga. A kérő, kiesett fiókához nem száll le az anyai szeretet, vagy elpusztul, vagy róka, görény, vadmacska prédája lesz. Az érdekes gémfalu elhagyása után megkönnyebbülve távozik az ember s tele tődővel szívja a más helyen ózondus levegőt. A szürkegém fő eledele a hal, elképzeltető, mi apró hal esik pusztulásnak gémfaluban.

Megemlékezem az utóbbi években a gémfalu néhány telepeseiről. Ezek az új jövevények, a bakcsók, szintén gémfélék, nevezik éjjigémnek; körülbelül varju nagyságúak, a szürkegémek társaságában fészkelnek, bár alacsonyabb rendűek a szürkegémeknél, de fészkelésben magasabbak. A román nép a szürkegémeket „păscar“-nak nevezi, vagy halásznak, előtte nagyon közömbös, nem ismeri fel a halgazdaságra nézve káros voltát. Egy halászt figyelmeztettem káros voltára, amire így felelt: „nem baj, hiszen csak az apró halakat fogja“ — elfelejtve azt, hogy a kicsinyből lesz a nagy.

A magyar lápi tóvidéki embernek mindig kedvenc madara volt és lesz a szürkegém. Bóbitatollait meg a begytollait szívesen tűzi most is kalapja mellé, helyettesítve a darutollat. A sólyomvadászat virágzó korában „nemzeti vadászat“ volt, mondja Chernel, a gémekek pedzése. A magyar népköltészet szívesen foglalkozott (Petőfi) s a kurucvilág költészete is a szürkegémekkel. A kuruc a németet „gémblábu német“-nek nevezi, mert így énekelte:

„Isten veled gyáva német,
Ugy nézlek, mint tarka gémet“.

Kirándulás a Gergelyre.

Ha Kolozsvár környékének bármely magasabb pontjáról nyugatra néz a turista, feltétlenül megakad a szeme a hármascúcsu Gergely havason. Sokáig nem gondolt rá senki, mert sűrű fenyvesek borították mindegyik csúcsát és így kilátással nem jutalmazta a turistát. Most azonban, mióta a Kolozsvár felé néző oldalán irtják az erdőt, időszerűvé vált e havasnak a megjárása is. Így határozta el pünkösdre az E. K. E. turistaosztálya ezt a kirándulást.

Pünkösöd vasárnapjának reggelén kedélyes társaság szállt fel az 584. sz. kényelmes autóbuszra. Elhaladva Szászfenes, Tordaszentlászló, Magyarlétán át, befordultunk a szűk Járavölgybe. Május közepe dacára egész hosszú hegyoldalak állanak lombtalanul, csak kiugró sziklaszirteiket fitogtata szépségként. Az út igen hepe-hupás lévén, jó darabot önként gyalog megyünk az autóbusz mellett, gyönyörködve a Jára-patak hófehér tajtékos habjaiban, hallgatva annak örökszép susogását.

A községbe 9 óra tájban érve, odavaló emberünk fogad, ki gondosan elzárja csomagjainkat, mi pedig rövid reggeli után kevés ételmelet magunkhoz véve, az eső lassu szemergélése közben megindulunk a Gergelyre. Visszamegyünk a község elején levő templomig, ahonnan jól látszik egy felfelé húzóódó hegyél: a Gergely gerince. A templomot balkéz felől hagyva el, jól kitaposott favágó-ösvényen haladunk felfelé fiatal nyárfaerdőn keresztül. Egy óra sem telik bele, kijutunk ebből az erdőből és más gerincen találjuk magunkat, mely rávezet a Gergely oldalára. Délkeletre tőlünk az Agros patak völgye van, mely még egészen új látvány előttünk. Aztán felsétálunk az irtott erdőn keresztül a nagy tisztásig, ahol 6—7 nagy eszténa, pásztorkunyó áll egymás mellett. Fölöttünk áll nagy sűrű fenyvesben a Gergely három csúcsa felhőben esőben. A társaság behúzódik az esztenába, ahol tűz mellett megszáritozunk, megebédelünk. Két-három órája annak, hogy a községből elindultunk. A nagy tisztás környéke egészen a Dobrinra emlékeztet: ép fenyőerdők tágas havasi legelőkkkel. Az eső is eláll, felhőrongyok repülnek fel a völgyekből pillanatok alatt és megkezdődik a szél és felhő felséges játéka. Egy negyedóra múlva kísértünk a peremre, hol alattunk van a fiatal világoszöld lomberdővel teli Agros-patak völgye, melynek csobogását fel-felhozza a szél. Köröskörül nehéz esőfelhők takarják el a kilátást. Aztán minden elborul s újból esik az eső. Társaságunk hajthatatlan: bár az egyik csúcsot akarja megmászni. Fel is megyünk az észak felőli kopaszabb csúcsra (1412 m.), ahol mohos sziklákon tépett fenyőtörzsek között kilátás helyett széles záporban van részünk. Rövid fényképezés után megindulunk visszafelé, rövidebb úton, mint jöttünk — a községbe.

A délután ruhák szárítgatásával, diskurálással telik el és este kedélyesen, közös vacsorával töltve az időt, kiki fekhelyére siet.

Másnap sűrű köd ül az egész völgyön; már le is mondunk a kilátásokról és elbucszuva a szálasadóinktól, a Plopi-telepre vivő szerpentinre megyünk. A Prislop-tetőre (1090 m.) érve, befordulunk a kisenesi erdőbe. A nagy cementhidnál tartott pihenőkor azonban egyszerre kitisztul az ég és társaságunk nagy része nekibuzdulva, a Testesre megy fel (1241 m.) rövidített úton, ahol a kilátások egész sorozata nyilik szemünk előtt.

Délre tőlünk dolyfösen terpeszkedik a Gergely-havas, most már tisztán

látszik rajta minden, délnyugatra a Dobrin feketés fenyvesei, északnyugatra a Hideg- és Melegsza most körülölelő gerincek, északkeletre Kolozsvár apró házai... Távolabb délkeletre az Erdélyi Érchegység, fölöttük itt-ott felrajzolódnak a déli és délkeleti Kárpátok körvonalai... Délre az Öreghavas nagy háta hóval tarkázva, borul, derül felette az idő. Északnyugatra a Vlegyásza felé szörnyű vihar lehet: szürkéssárga az ég alja...

A látóvalók sok új kirándulás megbeszélésére szolgáltatnak alkalmat: a felszabadult turistalélek gondtalan tervezgetései ezek.

A társaság jól megszemlélve mindent, három órára ismét a cementhidhoz tér vissza, hol csatlakozik az ottmaradt négy társunk és az Andrássy gróf útján két óra hosszat árnyas, lombos erdőben haladva, Tordaszentlászlóba érünk. Részt veszünk a községi táncmulatságban, aztán autóbuszunkra ülve, egyetlen defekt nélkül, este 8-ra Kolozsvárra érünk.

CZIRJÁK KÁROLY

Évi jelentés

az E. K. E. 1932. évi április 10-én tartott 33-ik közgyűlésén.

(Folytatás és vége.)

Múzeum. A néprajzi és szabadságharci emlékeket tartalmazó múzeumunk idegenforgalmi hivatását az elmúlt évben is akadálytalanul betöltötte. Megszakítás nélkül állandóan nyitva volt a megszabott időben s az évi látogatók összes száma 2531-et tett ki, melyből 1547 felnőtt és 984 tanuló volt. Az ország összes középiskoláinak kiadott kultuszminiszteri rendelet következtében, mely a tanulók részére nyújtandó díjmentes látogatás szükségességére hivatkozott, igazg. választmányunk a keddi és csütörtöki napokat jelölte ki olyanokul, a melyeken, ha a tanulók csoportosan, tanító személyzet kíséretében jelentkeznek, teljesen ingyen végezhetik a látogatást. Midőn ezzel áldozatot hoztunk a közművelődésnek, kifejezést kell adnunk annak, hogy helyénvaló volna, ha muzeumi bevételeink jelentékeny hányadának kárpótlásául a magas kormány a kulturintézmények támogatására fordított államsegélyből a jövőben minket is részesítene. Múzeumunkban a művészet-történelem egyetemi tanára: Dr. Petrán Coriolan muzeumi inspector, hivatalos szemlét tartott 1931. febr. 1-én, mely alkalommal a tapasztaltak feletti megelégedése mellett a román feliratok szaporításának szükséges voltát is hangoztatta.

A Múzeum Emlékkönyvébe bejegyzett testületek látogatásából felemlíthetem a kolozsvári, budapesti és sárospataki reform. teológusok csoportját, a Magy. Testgyakorlók Köre tagjait és a nagyváradi N. A. C. Turista Osztályának aug. 16-án érkezett 26 tagu kiránduló társaságát. Népes csoportok látogatták meg múzeumunkat a Magy. Dalosszövetségnek szept. 6-án és 7-én lefolyt orsz. dalosversenye alkalmából. Így a szászrégeni Magy. Polgári Dalkör 45 tagja, a marosvásárhelyi róm. kath. templomi dalárda 50 tagja, a temesvári Lyra-dalegylet tagjai. Iskolák csoportos látogatói voltak: a kolozsmonostori egyházközség leány csoportja 26 taggal, az erdélyi ref. egyházkerület vásárnapi iskolások tanfolyamának 21 növ. László Dezső vezetésével, a ref. leány-

gimn. 16 növ. Sándor Ferenc tanár vezetésével, a román kath. főgimn. V. oszt. tanulói Pataki József tanár vezetésével, a Marianum leánynövendékei, a Liceul Principeasa Ileana 173 tanulója, a Scoala Profesionala de fete 49 növ., a Liceul Gheorg. Baritiu III. A) és B) osztályainak növendékei, a helyi cserkészek Centuria IX.-ik csoportja 22 tagja, 42 budapesti cserkész, vitéz Szabó Zoltán kíséretében s végül a targovistei felső kereskedelmi iskola 24 tanulója, N. Luculescu igazg. vezetésével.

Múzeumunkban néprajzi tanulmányokat végeztek Dr. Gyalui Farkas, nyug. könyvtár igazg. és Muslea Ioan egyet. könyvtártiszt, a Szamosujvár melletti Hesdátról származó román szentképekről, Dr. Szász István orvos, a magyar népies butormotívumokról; Dr. Viski Károly, Magy. Nemz. Múz. népr. oszt. ör, a szarvasagancs löportartókról és E. K. E. múzeumőr az erdélyi kerámika némely tárgyáról és az ősi jellegű kéregedényekről.

Ajándékozások. Könyvtárunk részére Merza Gyula 5 drb. idegenforgalmi nyomtatványt, az E. K. E. kalauzoló bizottságának 1900 évi fényképét; Orosz Endre a Nemzetközi Turista-Kongresszus 23 drb. prospektusát és a Turista-Kiállítás leiró ismertetését; Schwalb Sándor a N. A. C. és az E. K. E. közös kirándulásán felvett 4 drb. révi fényképet, Virágháti Gyula 69 drb. térképet, Tátray Gusztáv, a N. S. E. volt turista szakosztályának titkára, 2 drb. képeslapot ajándékozott. Györke Márton a Torda-hasadék menházát ábrázoló 1 új klisé; Sznjaric Franjo 1 értékes könyvtári főkönyvet, a Bercsényi turista-ház környékének és a Kányafőnek általa elkészített helyrajzát adta egyesületi irodánk használatára.

Múzeumi tárgyakból Dr. Páter Béla oszt. elnök, Csoma Lajos hidalmási birtokos találmányát képező, egy drb., cinkék részére alkalmas fészkelő korszót cserépből; Gáll József tagunk egy törszerü, 2 élü vadászkést; Losonci János Nagybányáról származó szelid gesztenyefa (*Castanea vesca*) 33 cm. átm. fa törzsének keresztmetszetü lapját; Pollák Ignác 2 drb. eocaenkori echinust és Papp László tanuló 28 drb. régi rézpénzt ajándékozott.

Kirándulások. Egyesületünk munkálkodásának főcélja a közönségnek a szabad természetbe irányítása, azaz kirándulások rendezése volt, a melyeknek pontos jegyzékét jan. 4-től aug. 22-ig az Erdély 6-ik számában Györke Márton állította össze. E kimutatás szerint 50 kirándulást rendeztünk 1028 résztvevővel, a kik összesen 1599 km. gyalogutat tettek meg. Nem érdektelen kiemelni azt a pozitív tényt, hogy a legtöbb kirándulást 18-szor Györke Márton vezette, a ki egymaga 589 embert, tehát az 50 kirándulás résztvevőinek több mint felét, mozgósította a szabadba, 801 km. gyalogút bejárásával.

Ezeken kívül az elnök, főtitkár és a könyvtáros neveivel találkozunk gyakrabban a kirándulások sorozatában, mint vezetőikkel.

Kerékpáros osztályunk 1931-ben 25 kirándulást rendezett, melyen 136 résztvevő 8 vezetővel 5038 km. utat futott meg. Noha az osztály megtette kötelességét, de hogy az 1930. évi 40 kirándulással szemben gyengébb teljesítményt mutat fel, annak magyarazata egyesületi okokon kívül a belügyminiszterium lámpa-rendeletében keresendő, a melynek már 300 leít kitevő adóösszege alkalmas arra, hogy jelentékenyen megbénítsa az addig szép fejlődésnek indult kerékpár-sportokat.

Midőn az előzőkben hű képet igyekeztünk adni egyéves küzdelmes működésünkről, kénytelenek vagyunk ismételt hangoztatni azokat a nyilván-

való bajokat, a melyek egyesületünk munkaképességét nagyon megnehezítik és fejlődését is akadályozzák. A féktelen egyéni akciók felelőtlenségével nem lehet a multak hagyományaihoz hiven dolgozni, hanem minduntalan csak zavart kelteni és a felelős tisztikar amugyis nehéz munkáját még terhesebbé tenni. Tévedés azt hinni, hogy az egyesületi adminisztráció valami olyan kedves foglalkozás, mint a milyen a természet ezernyi szépségei között lefolyó kirándulás; óh, nem, a magyar közéleti munkálkodásnak igen rögöseks ma az útjai, ugy, hogy a rajta szenvedőknek megértő segítségre és egyetakaró támogatásra van nagy szüksége, ha t. i. az egyesületet kitüzött célja felé akarjuk előbbre vinni. Ez alkalommal is kitartást és türelmet kérünk mindenkitől, míg az élet terhei közt javulás fog mutatkozni. Hozzuk meg érte az áldozatot, mert szent hitünk kell legyen az, hogy a magyar turistaság művelése Erdélyben kulturális missziónk és éltető reményünk az, hogy sorsunk jobbrafordulásában nem csalatkozunk. Hit, remény és szeretet, a keresztény társadalom e három szép jelszava vezéreljen mindnyájunkat egyesületünk felvirágoztatása további munkájában.

OROSZ ENDRE

főtitkár

A földi kutya előfordulásának egy érdekes esete.

1931. őszén a tordai áll. el. iskola gyűjteményében egy szokatlanul nagy, világosbarna színű, öreg földi-kutyát (Spalax Hungaricus Transilvanicus Méh.) láttam kitömve. Az állat lelőhelyét tudakoló kérdésekre Varga János isk. igazg. úr elmondta nekem, hogy 1929. őszén (szept. vagy okt. hónapban) az iskola egyik tantermének padlója alól kihallatszó, hosszantartó erős rágás zavarta a tanítás menetét, mire kénytelenek voltak a padló deszkáját felszakítani, hogy a különös állat milyenségéről meggyőződjenek. A kérdéses helyen sem vakondokot, sem patkányt vagy egeret — melyekre előzőleg gondoltak — nem találtak, ellenben nagy volt a meglepetésük, midőn egy pompás gerenzájú, szép földi kutya mutatkozott. A dolog magyarázata az, hogy az állat földalatti bolyongása közben betévedt az alapfalak közé s mert onnan kiszabadulni nem tudott, tehát a felületre igyekezett kijutni s az útjában álló deszkák átrágásával akart magán segíteni. Mivel a Spalaxok előfordulására vonatkozó irodalomban hasonló esetről nem olvastam, mint érdekes adatot közléteszem.

OROSZ ENDRE.

Csereviszony létesítése végett felkérjük a turista, természettudományi, földrajzi, néprajzi és történelmi folyóiratok szerkesztősegeit, hogy lapjaikat könyvtárunk részére az „Erdély“ ellenében nekünk megküldeni szivesek legyenek.

EGYESÜLETI ÉLET.

Dési osztályunk közgyűlése. F. évi május hó 8-án tartotta meg az E. K. E. Szamosmegyei osztálya közgyűlését Désen, melyet d. e. a Bélahegyre Knizsek osztályelnök ur által vezetett kirándulás előzött meg. Az esti 6 óraker megkezdett közgyűlés programja a következő volt: Knizsek Károly elnök megnyitója, amely egyben beszámoló jelentés is volt az első évi működésről. Pénztári jelentés 1931-ről és költségvetés az 1932. évre. Ezután Orosz Endre központi főcikkár tartott vetítettképes előadást Dész vidékének kiránduló helyeiről, mintegy fél-száz kép bemutatásával. Az általános érdeklődést keltett előadását a megye területén levő kiránduló helyek bemutatásán kívül főként azzal a céllal tartotta meg, hogy újabb adatok kiegészítésével a dési osztály „Turista Kalauza” legyen elkészíthető.

A dési osztály kerékpáros kirándulása. Vidéki osztályaink közül a dési az első, mely a kerékpárt is fölvette kirándulásai eszközéül. F. évi április 30-án, szombaton d. u. 3 óraker indult el Dészről az E. K. E. egy 7 tagu társasága, mely este 9 órára Kolozsvárra érkezvén, részint a Mátyásházban, részint a Szt. József intézetben talált éjjeli elszállásolást. Vasárnap reggel 8 óraker indultak Gyalu felé s megtekintve Kis-Kapusnak nemrégén renovált ősi templomát és temetőjét, Gyermónostoron keresztül Kőrösfőre és Bánffyhunadra érkeztek. A csoport egyrésze innen Csucsára tett egy kitérőt s visszajövet Bánffyhunadon aludt, míg a másik része Hidalmás felé menve, váralmásan Csürös ref. tiszteletes ur vendégszerető hajlékában halt meg. A Dezsóvár megtekintése után az egész társaság Páncélcsen, az 516 m. magas cserneki terőn és Alparéten át, este 10 óraker érkezett haza Dészre. Debreczeny Etel és ifj. Parádi Ferenc turavezetőkön kívül Eckert Józsefnek, Almaj József, Brugovitz József, Mody László és ifj. Szabó Lajos voltak az érdekes kirándulás résztvevői.

Guttin-osztály Nagybánán. F. évi május hó 8-án este 10 óraker tartotta alakuló ülését az István-szálló kistermében a nagybánai Guttin-osztály, melyen központunkat Dr. Balogh Ernő tanár képviselte. A Dr. Makray Mihály elnökle alatt történt megalkakulásra 67 tag jelentkezett. Örömmel fogadjuk az ősi kulturváros E. K. E.-osztályba tömörült turistáit és kérjük hogy abba a

nemes versenybe, melyet a központunkkal együtt immár 10 helyen működő turista szervezeteink kifejtenek, a Vihorlát—Guttin hegyláncolata alján elterülő gyönyörű vidéken vállvetett munkával bekapcsolódni igyekezzenek.

E. K. E.-osztály Szászrégenben. Május hó 25-én 32 taggal megalakult az Erd. Kárpát Egyesület „Kelemen-osztálya” Szászrégenben. A tőle keletre fekvő görgényi hegyvidék és az északkeletre eső Kelemen-havasok fenyves világa a legszebb turista-területek egyike. Bárha minél több turáról számolhatna be a régi Kelemen-osztály.

Felhívás a természetbarátok összességéhez. Sajnos, elég sokszor fordul elő, hogy városi kirándulóink virágzó ágakat törnek a gyümölcsfákról, kiméletlenül összetapossák a réteket vagy nagymennyiségű papirt hagynak szerte-szét heverni, ami annál fájóbban érinti az existenciájukért amugy is nehéz küzdelmet folytató parasztságadakat, mert az utolsó, végnélküli tél teljesen felemészette takarmánykészletüket. Minthogy ezért fokozott gonddal őrködnek friss szénatermésük felett, az ebből származható kellemetlenségek elkerülése végett szeretettel figyelemtetjük természetbarátainkat, hogy az ösvényekről való letéréssel, a réteken való heveréssel, vagy pláne footballozással öseze ne tapossák a szenge takarmányt, mert — bármennyire is érthető, hogy városi ember a kiránduló szezon idején örvend a zöldelő mezőnek, épp oly jogosult a gazdák azon óhaja, hogy kirándulóink lehetőleg kiméeljék kaszálóikat, gyümölcsöseiket s amugy is szcerény jóvedelmet hajtó egyéb termésüket. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület elnöksége.

Világjáró E. K. E.-tag. Mult évi 3—4-ik számunkban adtunk először hirt K. Kállai Jenő tagtársunk azon elhatározásáról, hogy 1936-ig kerékpáron bejárja az egész világot. Azóta a városunkban élő családjához érkezett postai levelező lapok keltezése szerint Fiume, Pola, Trieszt, Postumia, Trevizo, Velence, Padova, Rovigo, Ferrara, Bologna, Pistoia, Firenze, Arezzo, Perugia, Terni, Róma, Frosinone irányában 1931. dec. 26-án Nápolyba érkezett. Pompein, Salernon át I. 7-én Valloból is, majd Cosenza, Catanzaro, Messina vonalán II. 1-én Sicilia szigete Palermo fővárosába ment; II. 10—12-én Trapani kikötővárosból ad hirt, s II. 14—III. 9. közti idejét Tunisban tölti, honnan Sousse, Sfax, Kaironan hátrahagyása után

április 11-én Alexandria s május 10-én Caíróból küld hozzám képes lapot. Innen jelzi, hogy Palesztina felé kerekedik. Érdemes még idejegyezni, hogy a távol idegenben küzdő tagtársunk Nápolyból írja testvérének: Az Ekének a tagsági díját fizessd ki. Az E. K. E.-t Nápoly kék ege alatt sem felejtí. Szerencsés utat neki.

Monstre kirándulás a Meziádi barlanghoz. Junius hó 7-én este 11 óraker szokatlan sürgés-forgás tanui voltak a Mátyás-ház körül elhaladó járókelők. Az E. K. E. Gyopár-csoportjának 3 és a Tennis-Club 2 autóbuzsának összesen 130 kirándulója készülődött fel a Meziádi barlanghoz tett turára. Városunkból ilyen népes társaság még sohasem volt a Meziádi barlangnál, érdemes tehát az idevonatkozó adatok följegyzése. 3 óraker reggel érkeztek Bucára, honnan Jádvoigya a 3 km. utat gyalog tették meg, 7 óraker indult el az iparvasut s déli 11 órára érkezett meg a végállomáshoz, honnan gyalog menve, 3 és 4 óraker érték el a barlangot. 3 órai pihenés után 7 és 12 óra között több csoportban tekintették meg a száraznak bizonyult barlangot, melynek altárnájában a tavaszi vizek által lehordott számos ősmedve csontra bukkantak. 8-án reggel 8 óraker indult visszafelé és minden baj nélkül este fél 10-kor érkeztek

Kolozsvárra. A jól sikerült kirándulást Györke Márton és Hans Kienle vezették.

Moldován József bornagykereskedő, az E. K. E. régi kiránduló törzskarának volt buzgó tagja, junius hó 17-én Kolozsvárt elhunyt. Egy talpig derék, jó magyar, régi turistánk távozott el az élők sorából Moldován Józseffel, kinek temetésén az E. K. E. képviselőtében Merza Gyula mondott megható bucsubeszédet. Egyik legrégebb tagunk emlékének áldozunk, midőn nevét folyóiratunk e soráival megörökítjük.

Kérelem. Tisztelettel kérjük mindazokat a tagtársainkat, akik tagdíjaikkal még a mult évről is hátralékban vannak, hogy azt egyesületünk pénztárába (Str. Matia 3., Mátyás király-utca) legalább részletekben be küldeni sziveskedjenek, mert nemcsak az Erdély folyóiratunk pontos megjelenése, hanem munkaprogrammunk többi pontjainak megvalósítása is csak akkor lesz lehetséges, ha tagjaink ebbeli köteleességeiket bár megkésve, de mégis teljesítik.

Turista-jelvények. Az E. K. E.-nek gyopárdiszes csinos jelvényei és arcképes turistaigazolványok a tagok részére egy a központi irodában, valamint vidéki osztályaink titkári hivatalainál megszerezhetők. Kirándulások alkalmával az egyesületi jelvények viselését kérjük.

FOTÓSZAKOSZTÁLY.

A sárgaszínszűrőkről.

A színszűrőket illetőleg a fotóamatőröket 3 csoportba oszthatjuk. Az első, és legnagyobb csoportba tartoznak azok az amatőrök, akik egyáltalában nem is tudják, hogy van színszűrő. A 2-ik szintén nagy csoportba oszthatjuk azokat, akik tudják, hogy van színszűrő, de nem használják és a 3-ik, de legkisebb csoportba tartoznak azon amatőrök, akik, a szükség szerint, állandóan használják a színszűrőt.

Dacára annak a nagy mellőzésnek, a miben a színszűrő részesül, az egy nagyon fontos, sőt valósággal nélkülözhetetlen műszer. Hogy mennyire nélkülözhetetlen, bizonyítás képpen elmondok egy esetet, mely nekem kedves fotóméletem.

Régen történt, azokban az időkben amikor még az orthokromatikus lemez is, a színszűrő is, és én is egészen fiatalok voltunk.

Tehát volt nekem Fiumében — a hová gyakran leutaztam tengert fotografálni — egy kedves ismerősöm, egy vezetői állásban levő, nálam sokkal idősebb ur. Én őt bátyám-uramnak és ő engem kedves öcsémnek szólított. A fotografálás volt ismeretségünk alapja. Be kell vallanom azonban, hogy ebben az ismeretségben az irigységnek is nagy szerepe volt. Én irigyeltem tőle a gépét, melyben az azon idők legjobb objektive, a Zeiss Protar II/a volt, mert az én gépemben csak egy olcsó kettős periskop volt. Ő meg irigyelte a képeimet. Ugyanis mindannyiszor, mikor Fiumében voltam, mindig együtt járkáltunk. Együtt kóboroltunk be a Quarneró öbleit, kikötőit, együtt mászkáltunk fel a Karszt sziklái közé és mindent lefotografáltunk.

Esténként aztán nála előhívtuk felvételeinket. Az én képeim mindig voltak olyan jók, mint az övéi és ez az öreg urat rendkívül bosszantotta. Mert először nagyon

büszke volt a gépére és az enyémet sajnálkozással nézte és másodszer mivel saját egyéni meggyőződése szerint, a földgömb legjobb fotoamatőrjének tartotta magát. Egy reggelen szokatlan bizalommal bevalotta, hogy ő Mejától, mely a Fiume—Budapesti vasutvonal legmagasabb állomása, honnan az egész quarnerói öböl látszik, — legalább 20-szor lefényképezte az istriai félszigetet, illetve a Monte Maggioret, a mely Mejától cca. 25 kilométer távolban van, de az soha sem látszott képein, mindig bele olvadt az ég fehérségébe.

— Kécses öcsém! Maga oly jól ért a fényképezéshez — folytatta kissé gunyos hangon — mondja meg, hogyan kell ezt a felvételt megcsinálni, hogy a Monte Maggiore is látszék a képen?

Mivel én még mielőtt fényképezni kezdtem volna, már járattam két német fotoszaklapot és nem csak olvastam, hogy van de tudtam is, hogy az orthokromatikus lemezt és színszűrőt miért kell használni, tehát egyszerűen megmondtam:

— Színérzékes, fényudvarmentes lemezre sárga színszűrővel kell ezt a felvételt csinálni.

Látszott az öreg uron, hogy nem nagyon hiszi, a mit mondtam, de azért megvettük rögtön a színszűrőt is, a lemezt is. És egy mozdony-próbamenettel felmentünk Mejába a honnan 3-szor is levettük, 8-szoros színszűrővel azt a csodaszép panorámát, a mi onnan felülről látszott. Este előhívtuk a felvételeket. A negatíveken nem csak a távoli Istria hegyei, de a felettük levő Comulus felhők is gyönyörűen kijöttek. Az öreg ur sokáig szótlánul bámulta a negatíveket és ettől kezdve többé nem irigyelte a felvételeimet.

Ezzel a történettel egyszersmint elmondtam a színszűrő egyik célját, vagyis azt, hogy távoli hegyeket és felhőzetet színszűrő nélkül nem lehet felvenni.

A színszűrő másik célja az hogy vele helyes színmértékeket kapunk. Ha pl. veszünk két hölgyet, kik közül egyik sárga,

másik kék ruhában van, ezeket úgy látjuk, hogy a sárga ruhás világos, és a kék sötét ruhában van. S ha róluk normál lemezre teszünk felvételt, akkor a képen a sárga ruha fekete és a kék ruha világos, tehát éppen ellenkező hatású lesz, mint a hogyan látjuk. Ugyan ez az eset egy téli napsütéses tájjal, a melyen a napsütéses hó sárgás és az árnyékban levő hó kékes színű. Mivel a normál lemezen a sárga sötét és a kék világos tónusu, szintén fordított színértéket kapunk. Ilyen esetekben szintén nélkülözhetetlen a színszűrő és a színérzékes lemez.

A normál lemez ugyanis csakis a kék, fehér és ibolya színek iránt érzékeny. Ezért adja a kék színeket fehérnek és a sárgát, a mely iránt nem érzékeny, sötétnek. A színérzékes lemez viszont a sárga és zöld szín iránt is érzékeny, ezért adja a sárgát világosnak. De mivel a kék szín iránt még érzékenyebb a kékkeket még mindig világosabbnak adná a sárgánál. Tehát vissza kell tartani a kék sugarakat. Erre a célra szolgál a sárga színszűrő, mely elnyeli a kék színű sugarakat. Természetes, hogy minél sötétebb sárga színű a szűrő, annál több kéket nyel el és annál inkább meghosszabbítja az exponálás idejét.

Hogy a sárga szűrő mennyivel hosszabbítja meg az exponálást, azt az optikai gyár minden szűrőnél megadja, de ez a szám csak egy megközelítő érték, mert az függ attól is, hogy a lemez színérzékesysége mekkora. Minél színérzékesebb egy lemez, annál kevésbé hosszabbítja meg az exponálást. A világosabb szűrőkkel, melyek 2—3-szoros megvilágítást igényelnek, kézből, pillanatfelvételt is csinálhatunk fényerős objektívvel. Olyan színszűrők is vannak, melyeknél a sárga szín fokozatosan megy át a világosból a sötétbe. Ezek tájfelvételeknél használhatók akkor, ha az égboltozat kékjének az erősebb visszatartása szükségesebb, mint a tájkép többi részeinek.

Dr. Éjszaky Ödön

VEGYES.

Orbán Balázs siremlékének felavatása. A székelység régi adósságának törlesztéséhez kezdett, midőn a legnagyobb székelynek, a Székelyföld leirójának emlékét idézte s sirja fölé stilszerű emléket építtetett. Az emlékmű a mai idők szomorú anyagi viszonyaihoz mért szerény. A székely stilusu kerítés s benne a márvány emlékoszlopot egy egy-

szerű, de minden ízében székely és művészi faragott kopjafa pótolja. Az emlék megteremtése Vajda Ferenc ref. esperes buzgólkodásának s annak művészi formába való öltöztetése Haáz Rezső ismert művész, etnografusunknak köszönhető.

Az emlékmű felavatása máj. hó 22-én történt meg, több, mint 2000 főnyi közön-

ség jelenlétében. Sigmond József unit. lelk. imája nyitotta meg az ünnepet. Szavaltak: Báthory Margit tan. növ., Szolga Ferenc és Lőrinczy László főgimn. tanulók. Énekeltek: a székelykereszturi unit. s az udvarhelyi róm. kath. főgimnáziumok, az udvarhelyi ref. tanítóképző és a Székely Dalegyet énekkarai.

Az ünnepi beszédet Nyirő József tartotta, aki a nagy székelyhez méltóan s irodalmi alkotás számba menő tartalmas szónoklatával új gondolatokat adott székely közéletünk felrészítéséhez.

Az emlékművet Hínléder Ákos dr. adta át az udvarhelyi unitárius egyház gondozásába.

A Székelyudvarhely melletti Szejkefürdő megjelölt sírhantja, mint irányt adó lármafa, lebeg a székelység szemei előtt s hisszük, zarándokló helye lesz az nemcsak a székely közönségnek, hanem turistáinak is, akiknek munkás, fajt és földet szerető szellemet kell itt magukba szívniuk.

Az idei turistakongresszus. A múlt évben Budapesten megtartott nemzetközi turistakongresszus határozata értelmében a Club Alpin Français szétküldötte a világ valamennyi alpesi turista egyesületének azon értesítést, hogy a f. évi kongresszust augusztus hó 25—28 napjain a Mont-Blanc alatti Chamonixban tartja meg, amelyre az alpin- és turistaegyesületeket mind meghívja. A kongresszus tárgyszorozatán a nemzetközi turistaszervezet tanulmányozása, ennek előkészítése, valamint számos technikai kérdés közös kidolgozása és összeállítása szerepel.

Turista-előadás. F. évi május 19-én a Touring-Clubul Romaniei Muntilor Apuseni osztálya népes összejövetelt rendezett a vármegyei ház disztermében, a hol az osztály alelnöke, Dan Radulescu professzor, tartott ismertető előadást a turistaságról és annak fejlődéséről nálunk és a külföldön c. alatt. Előadásában főleg a Touring-Club megalakulásával és fejlődési fázisaival foglalkozott s a szász Kárpát-Egylet működésének méltatásán kívül Erdély turistaságának kialakulását is érintette. Az E. K. E. ezen előadásra külön meghívót kapván, Dr. gr. Logothetti Oreszt elnök, Orosz Endre főtitkár és Czirják Károly titkár jelentek meg egyesületünk képviselőiben.

Turistaság és nem turisztika! Az „Erdély” részére beérkező közleményekben minduntalan a német nyelvből kölcsönözött turisztika kifejezést használják írónk a magyaros „turistaság helyett. Mivelhogy éppen az „Erdély” folyóiratunk hozta divatba és

forgalomba a 90-es években, kérjük mindenkor a turistaság kifejezést alkalmazni a magyar nyelvű írásban és beszédben egyaránt.

Ősmedve koponya-mérete. 1930. IX. 7. és 8. napjain a meziádi barlangba rendezett E. K. E. kirándulásunk alkalmával egy hatalmas ősmedve-koponya esett zsákmányul, mely a barlang belsejét felforgató hajdani vízáradat által történt hurcolás közben a csontterem egy oldali sziklapárkányán maradt fenn és évezredek óta eliszapolva maradt meg napjainkig. Az ökor fejével vetekedő nagyságu koponya méretei a következők: leghosszabb mellső-hátsó átmérete a felső állkapocs vége (os maxillare superius) és a nyakszirtecsont (os occipitis) legkiállóbb pontjai között mérve = 46 cm. A koponya legnagyobb szélessége a két járomcsont (os zygomaticum) külső szélei közt 30 cm. Magassága az alaptól a fejtetőig = 20.5 cm. Erősen megkopott agyara és lemajszolt zápfogai szerint öreg medvétől származik. Az érdekes koponya az E. K. E. Múz. turista-osztályában kiállítva megtekinthető.

Őskori cserepek a Székelykőn. Az E. K. E. Gyopár csoportjának kirándulás vezetője Györke Márton, f. évi május 1-én rendezett kirándulás alkalmával a Székelykő északi, 1119 m. magas csúcsa körül régi edénycserepeket talált, melyekből 7 darabot mutatni elhozott. Ezek közt 4 drb. őseMBERI, 2 drb. RÓMAI, s 1 ujabbkori. A Székelykő, mint praehistorikus lelhely ismeretes a régészeti irodalomban s e riport arra szolgál, hogy turistáink figyelmét felhívjuk az ilyen kultúrtörténeti emlékek méltánylására.

Turista körút. Varga János és Stein Ferenc, két lugosi iparos fiú, május hó 17-én indultak el hazulról gyalog Temesvár, Arad, Nagyszalonta, Nagyvárad, Kolozsvár irányában, hova 23-án érkeztek be és az E. K. E. irodában történt jelentkezés után az általunk megadott utasítás szerint Torda, Torockó, Nagyenyed Tövis, Gyulafehérvár, Szászsebes, Szászváros, Déva, Lugos irányában folytatták körutjukat. A vállalkozó szellemű 2 fiú ezen útja 640 km. és követendő például szolgál az iparos ifjúságnak, amint ezt a régi céhtörvények is előírták élettapasztalatok szerzése végett a felszabadult segédeknek, hogy önálló mesterek lehessenek.

100 km-es gyalogló verseny. Nem nálunk esett meg, hanem Olaszországban. Bár a turistaság kizár minden versenyzést, mégse érdektelen tudomásul venni, hogy vannak olyan kengyelfutók, akik 100 km. távolsá-

got 11 óra 30 perc s 57.2 mp. alatt képe-
sek megjárni. Rivalta volt a győztes abban
a versenyben, amelyet Róma és Milánó
között rendeztek nov. hóban. A győztes
teljesítményét tehát km.-ként 7.11 perc
alatt végezte.

Déliab — Erdélyben. Br. B. Blomberg
Carla urnától vettük az alábbi sorokat. Azt
hiszem kevés erdélyi turista előtt ismeretes
az a tény, hogy Erdélyben is van délibáb.
Ezért talán nem érdektelen, ha ezt a ter-
mészeti tüneményt, melyet megfigyelni már
többször volt alkalmam, itt néhány sorban
leírom. Szilágymegyében Szélszeg és Gar-
dánfalva községek között az Égerhát felé
terjedő síkságon látható néha ez a „déliab“
a délelőtti órákban, ha hűvös, nedves reg-
gel után erősen tűz a nap. Ilyenkor ottan
egy nagy tó jelenik meg, melyben tisztán
tükröződnek vissza a fűzfák, néhány ház,
kerítés, vagy esetleges legelő marhák. A lá-
tomás annyira élethű, hogy aki nem tudja,
hogy ottan semmiféle víz nincsen, ezt nem
is hiszi el, míg közlel meg nem győződik
róla. A különös az, hogy a nyár vége felé,
július—augusztus hónapokban nagyon ritkán
észlelhető ez a „déliab“, valószínűleg, mert
olyankor már nincs elég nedvesség a föld-
ben, mert a „tó“ bizonyára az erős
napsütés által előidézett párákból képződik,
és május—június hónapokban nagyon gyak-
ran látható. Gardánfalva 1932 május hó 8.
Br. B. Blomberg Carola.

Turista-szerencsétlenségek. A napilapok
f. évi május 14-iki számában olvastuk, hogy
május 10-én a szebeni havasokban fekvő
1870 m. magas „Fedeles“ csúcsra rendezett
kirándulás közben egy meredek sziklafalra
előre felkúszott két turista kötéllel akarta
az alulmaradottakat felsegíteni. Azonban az
alantiak felmászása közben a nem szálban
lévő kétmázás sziklatömb a reáerősített kö-
téllal együtt megindult lefelé s az alullevők
közé zuhant. Fabritius János szebeni keres-
kedőség a agrázskódást szenvedett s jobb
karját és lábát törték el a lezuhanó kőda-
rabok, míg Kraus Hermina csupán lábtörés-
sel szabadult meg a súlyosabb veszedelem-
től. Az épenmaradt 5 turista a sebesülteket
Sebesolt községtől szekérral Felekre szál-
litotta, hol Fabritius pár órai szenvedés után
meghalt. Turista-vértanusága intő például
szolgálhat a sziklamászás veszélyeinek gon-
dosabb előrelátás által való elkerülésére. —
Egy másik szerencsétlenség június 19-én d.
u. történt a Gráz környéki hegyekben, hol
egy magas szikla megmászása közben az
egyik megcsúszott turista magával rántotta
a nyilvánvalóan hozzákötött társát is. A

lezuhan két magyar turistának később már
csak borzalmasan összezúzott holttestét ta-
lálták meg a mély szakadéokban.

Turista-tragédia a Tátrában. A múlt év
július havában történt ugyan, de az eset
tanulságos volta miatt mindenkorra aktuá-
lis erdélyi turistáink részére is. Miként a
napilapok jelentették, egy városi mérnök
menyasszonyával és hugával kirándult a
Tátrába, miközben a késő esti órákban a
készmárki juhásztanyákhoz tartozó juhász-
kutyák támadtak rájuk. A mérnök revol-
veréből lövést adott le a kutyákra, de fé-
lélme izgatottságában golyója célt tévesztett.
A lövés hangjára elősiettek a juhászok, a
mérnökre vetették magukat s botjaikkal és
ostorukkal bántalmazták. A mérnök a tulerő
elől megfutamodott, a juhászok utána ro-
hantak és szorult helyzetében megfordulván
a juhászokra lött és golyója a főjuhászt szí-
ven találta. Erre a többi juhászegény ismét
rávetette magát a mérnökre, kit földre te-
perve, addig ütöttek, míg eszméletét elvesz-
tette. A két nő futással elmenekült és a
legközelebbi hatóságnál jelentést tett a tör-
ténekről. Csendőrök azonnal a helyszínére
siettek, hol ott találták a 6 juhászt, a meg-
lőtt társukat és a fején súlyosan megsérült,
eszméletlen állapotban heverő mérnököt, ki-
nek kezei és lábai össze voltak kötözve. A
mérnököt a kassai kórházba szállították, hol
az orvosi vizsgálat megállapította, hogy ál-
lapota életveszélyes, mindazonáltal a rend-
őrség letartóztatottnak jelentette ki, mert
sem határátlépő utelvele, sem fegyverviselési
engedélye nem volt. — A tanulság pedig
mit belőle minden turista levonhat, az, hogy
soha se lövöldözzön a kötelességüket végző
pásztorok kutyákra, mert 1—1 ilyen jó kutya
annyira értékes a vadonban élő pásztorok
előtt, hogy annak védelmében az emberi
élet kíméletéről is megfeledkeznek. Viszont
előzékenyen a turisták segítségére sietnek,
ha azok védelmet kérő kiáltásaikkal a pász-
torok figyelmét felhívják.

Erdély szép vidékei eredeti fényképek-
ben kerültek forgalomba Fischer I. szebeni
fényképész kiadásában, melyek a helyi pa-
pirüzletekben darabonként 6 lei áron kap-
hatók.

Csonttollu madár Kolozsvárt. Az Erdély
f. évi 1. ső számában hirt adtunk e sark-
vidéki madarak erdélyi látogatásáról. Most
egy újabb adatról számolhatunk be, t. i.
1931. dec. 20-án a Hidegvölgyben, az E.
K. E.-forrás körül is lőttek célele kontyos
fenyőmadarat (*Bombicilla garrula* L.), a
melyet Gebefügi András, Gyopár-csoport-

beli E. K. E.-tagunk a Kárpát-Múzeum turista-osztályának ajándékozott.

Fecskék vándorlása. Müncheni híradások szerint tavaly a korai havazás következtében didergő fecskéket összegyűjtötték, lábaikon egy kis alumínium gyűrűvel jelölték meg őket és repülőgépen szállították a melegbb déli vidékre, hogy onnan a már előbb elindult társaikat utolérhessék. A f. év tavaszán, április második felében Rosenheimban és környékén több ilyen gyűrűs fecskét láttak visszatérni és a számozott gyűrűk alapján megállapították a repülőgépen elszállítottak azonosságát.

Uj cseppkőbarlang. Csonka-Magyarország legújabb természeti csodája a múlt évben feltárt Szent-István cseppkőbarlang Lilla-füred határában. A magy. kir. erdő-kincstár végeztetett benne feltáró munkát, a melyből kitűnt, hogy itt elsőrangú természeti látványosság kerül közszemlére. A lillafüredi Kálvária-kápolna mellett nyíló 300 m. hosszúságú barlangba, miután 52 m. hosszú altárót hajtottak belé, a nagyközönség részére is járhatóvá tették. A mai Magyarországnak ezzel egyik szépen rendezett és legjobban járható barlangja került turistaforgalomba, melyben 3 hatalmas csarnok, 3 terem, 2 kürtő, 1 zomboly foglal helyet s ezeket 3 természetes és 3 mesterséges altáró köti össze. Megnyitása aug. 20-án volt és Dr. Kadic Ottokár, a Barlangkutató című folyóiratban Szt. István-barlang néven ismertette. Nagy idegenforgalmi jövőt jósolnak neki. Vajjon az erdélyi sok szép és érdekes barlang hasonló módon eszközleendő feltárására és járhatóvá tételére mikor fog sor kerülni?

Kitüntetett E. K. E.-tagok. Ófelsége Csarol király Dr. Páter Béla nyug. gazdasági akadémiai igazgatónak és Egyesületünk turista szakosztálya elnökének gazdasági téren szerzett érdemeiért a „Meritum de Agricole“ kitüntetést adományozta. — Barth Sándor tanárjelölt egyike azon szorgalmas erdélyi magyar ifjaknak, akik megbirkózza az eléjük tornyosuló nyelvi és pénzügyi nehézségekkel, nemcsak megszerezte a latinnyelvű diplomát, hanem a tanári vizsgát a kolozsvári egyetem természettudományi fakultásán a legmagasabb kitüntetéssel „Magna cum laude“ tette le. Jóleső örömmel adjuk tudtul az Erdély olvasóinak B. S. fiatal tagtársunk ezen szép eredményét, mely a legszebb példát szolgáltatja a magyar tanuló ifjuság törekvésére. Fiatal turista kollegánkat kérjük, hogy abból a földrajzi és természettudományi tanulmányaiból, melyet komoly munká-

val eddig végzett, az E. K. E.-t is részeltesse jövődj tanári pályáján.

Szerkesztői üzenet. Az Erdély minden 2-ik hónap végén jelenik meg. Lapzárás a 2-ik hónap 15-én van s ezután tehát, mikor a lap anyagának beosztása a nyomdában már rendezve van, a mindenkori legújabb lapszámba közleményt a szerkesztőbizottság el nem fogadhat.

Turista olvasó. A magyar fővárosi turistaság két kiválóan szerkesztett szaklapja: 1. Turisták Lapja. Megjelenik havonként Budapesten. Szerkesztőség és kiadóhivatala: IV. ker., Aranykéz-u. 6. sz. Előfizetési ára nemtagoknak 12 pengő. Egyes szám ára 1 pengő. Szerkeszti: dr. Peitler Gyula. A f. évi a XLIV-ik évfolyama. — 2. Turistaság és Alpinizmus. Megjelenik havonként Budapesten. Kiadja a Turistaság és Alpinizmus Lap-, Könyv- és Térképkiadó Részvénytársaság. IV. ker., Szerb-u. 2. sz. I. em. 5. Évi előfizetési ára 15 pengő. Egyes szám ára 1,50 pengő. Felelős szerkesztője dr. Vagyázó János. Az 1932. évi folyam a XXII-ik.

Reiter N. Nagy fát mozgat Uraságod, midőn azt kérdezi tőlünk: milyen turista-egyesületek vannak Budapesten? Kostolból bemutatjuk az alábbi turista-, vagy szórazó-közsképpen turistasággal is foglalkozó egyesületek cimeit, de kijelentjük, hogy ez még nem teljes, amint ezt természetesen a kérdés sem vonja maga után. 1. Magyar Turista-Egyes. 2. Magyarországi Kárpát-Egyesület. 3. Bpesti T.-Egy. 4. Bpesti Egyetemi T. E. 5. Bpesti (Budai) T. E. turista sz. o. 6. Bpesti Sport-Egyes. tur. sz. o. 7. Encián Turisták. 8. Gyopár Turista-Egyesület. 9. Pátria T. E. 10. Természetimádók Társ. 11. Természetbarátok T. E. 12. Magyar Hegymászók Egyes. 13. Vándorok. 14. Ráró Tur. Társaság. 15. Uránia Siető és Tur. Társ. 16. Törekvés Sport-E. Tur. sz. o. 17. Nemzeti Torna-Egylet Tur. oszt. 18. Börsöny Tur. E. 19. Ferencvárosi Torna-Club tur. sz. o. 20. Magyar Kajak-Egyesület. 21. Duna Sport-Club Tur. sz. o. 22. VAC. Turisták. 23. Belvárosi Torna- és Vivő-Club T. sz. o. 24. A Vivő- és Atlétikai-Club T. sz. o. 25. Bpesti Orvosok T. Egy. 26. Ügyvédek T. E. 27. Pénzügyi Sportegyesületek Ligájának Tur. sz. o. 28. Keresztény Szocialista Magántisztviselők Orsz. Szöv. Tur. Csopt. 29. Máv. Gépgyári Sportkör T. sz. o. 30. Magyar Munkások T. E. 31. Kerak Turisták.

Meteorológiai megfigyelési táblázatok.

Megfigyelési hely: Cluj—Kolozsvár, egy 335.⁸³⁴ tenger magas pontja, reggel 7^h.

1932 MÁRCIUS								1932 ÁPRILIS									
Nap	Légszýmérő állás	Hőmérséklet C°		Levegő nedvesség	Fellegek eloszlása tízedeiben	Szélirány és erősség	Csapadék mennyiség		Nap	Légszýmérő állás	Hőmérséklet C°		Levegő nedvesség	Fellegek eloszlása tízedeiben	Szélirány és erősség	Csapadék mennyiség	
		Maximum	Minimum				Eső mm.	Hó cm.			Maximum	Minimum				Eső mm.	Hó cm.
1 725	-3 ^o	-21 ^o	65	2	D, DK	—	—	1 725	+10	+2	100	10	DNy2	—	3	—	
2 727	-2 ^o	-23 ^o	63	2	D, DK	—	—	2 720	+12	+3	75	8	DNy,Ny	—	—	—	
3 727	-1 ^o	-20 ^o	61	2	EK, K	—	—	3 720	+14	+3	80	10	—	—	—	—	
4 726	0 ^o	-10 ^o	61	3	EK, DK	—	—	4 720	+21	+1	70	3	—	—	—	—	
5 725	+1	-7 ^o	66	4	EK, DK	—	—	5 722	+26	+4	75	2	E	—	—	—	
6 721	+5	-5 ^o	70	5	D, DK	—	—	6 720	+25	+7	75	6	E3	—	—	—	
7 721-5	+2	0 ^o	80	6	Ny, ENy	—	—	7 720	+24	+2	70	5	EK3	—	—	—	
8 719	-3	-1	82	8	4 Ny	—	1/2	8 720	+10	+4	75	9	ENy5	—	—	—	
9 718-5	+6	-1	82 ^o	4	4 Ny	—	—	9 720	+10	-2	80	10	Ny4	—	—	—	
10 718-5	+4	-2	80 ^o	7	Ny 3	—	—	10 720	+14	+2	60	6	Ny2	—	—	—	
11 718-5	+2	-3	81 ^o	10	Ny	—	12	11 726	+25	+4	50	2	Ny	—	—	—	
12 724	+2	-4	82	10	ENy	—	5	12 727	+28	+2	40	2	DNy	—	—	—	
13 724	+5	-7	81	3	Ny 2	—	—	13 722	+20	+9	40	10	K3 EK2	—	—	—	
14 724	+6	-10	80	2	K 2	—	—	14 725	+25	+7 ^o	40	2	DK, K, EK	—	—	—	
15 726	0 ^o	-10	79	2	K 3	—	—	15 720	+16	+6 ^o	40	10	DK EK Ny	—	—	—	
16 724	0 ^o	-13	60	6	K 4	—	—	16 718	+16	+5	65	10	DK EK Ny	1	—	—	
17 723	+3	-5	70	10	DK, 2	—	—	17 718	+15	+5	65	9	EK3 E3	2	—	—	
18 720	+6	+1	88	10	DK	—	—	18 718	+14	+5	50	8	E2	5	—	—	
19 720	+4	+1	92	10	ENy6	—	—	19 718	+18	+5	55	8	E3	—	—	—	
20 720	+4	—	90	10	DNy	—	—	20 720	+20	+6	65	10	E2	—	—	—	
21 723	+4	0 ^o	90	10	DNy	—	5	21 720	+18	+4	6 ^o	7	E	—	—	—	
22 725	+3	0 ^o	95	10	DNy	—	2	22 722	+17	+5	55	5	Ny	—	—	—	
23 725	+5	-3 ^o	75	2	ENy 3	—	—	23 723	+25	+6	50	3	DNy	—	—	—	
24 726	+6	-4 ^o	73	4	ENy 2	—	—	24 719	+27	+3	70	10	ENy	—	—	—	
25 726	+8	-7	79	5	ENy	—	1	25 718	+16	+3	60	6	ENy2	10	—	—	
26 727	+8	-5	79	6	ENy	—	—	26 718	+20	+7	55	5	ENy3	—	—	—	
27 727	+10	-6	74	3	ENy, E	—	—	27 723	+26	+6 ^o	50	4	ENy2	—	—	—	
28 727-5	+12	-7	70	2	ENy2, E	—	—	28 724	+25	+6 ^o	45	2	Ny	—	—	—	
29 730	+13	-9	65	3	Ny 2	—	—	29 723	+24	+10	45	2	Ny2	—	—	—	
30 727	+10	-3	60	4	Ny	—	—	30 722	+25 ^o	+9 ^o	43	5	Ny	—	—	—	
31 725	+18	+1	60	4	DNy 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Közli:

SNJARIC FRANJO

E. K. E. könyvtáros.

Kolozsvár környéki turista-lexikon.

A K Ö Z S É G	Felső-Zsuk	Alsó-Zsuk	Bonchida	Válaszut
<p>Román neve Távolsága Kolozsvártól Vasuti állomása Posta, telefon Távíró hivatal Gyógyszertár, orvos Lakónak száma Templomai Tengerszín feletti magasság Kilátó pontjai</p>	<p>lucul de sus 20 km. Alsó-Zsuk Alsó-Zsuk Alsó-Zsuk Apáhida 554. Gr. Cath. 325 m. Acastei = 400 m. a falu déli végén.</p>	<p>lucul de jos 21-5 km. Helyben Helyben Helyben Bonchida 682 Gr. Cath. 316 m. Pe venă 347 m. a köz- ség délkeleti oldalán</p>	<p>Bontida 28 km. Válaszut—Bonchida Helyben Helyben Helyben 2223 R. C., Ref., Gr. C. filia, Gr. k. 281 m. E.-ről a 454 m. K.-ről a 416 m. és DK.-ről a 479 m. gerincevo- nulat.</p>	<p>Válasut 26-2 km. Helyben. Helyben. Bonchidán. 1408. Gr. C., Ref. 285 m. Lónai hegy 494 m. Ény-ra. Kecsakevár 502 m. Day-ra.</p>
<p>Volt birtokosai</p>	<p>A Süki ősmagyar nem- zetség birtoka. Felsősu- ki János 1467-ben. Csuo- por Miklós és Szent- györgyi Péter vajdák 1491-ben. Süki István 1500-ban. Zsúki László 1741-ben. Petrichевич H. Kálmán 1675 h. Ba- kó Ferenc 105 h. F. = Zsuk község 106 h.</p>	<p>Suki Miklós 1325-ben. Suki Benedek 1438-ban. Suki Péter, János és Simon 1447-ben. Felső- suki János 1467-ben. Suki István 1500-ban. Barcsay Mihály 1679- ben. Br. Bánffy Albert 2535 hold. Lovag Bakó Ferenc 2215 h. Gr. Te- leki Géza. 1903-ban (2400. hold.) A.-zsuk község 125 h.</p>	<p>Boncz vezérről elnevez- ve. Gr. Bánffy és Br. Bánffy családok 1377 óta. Los gr. B. Jozsef. 1825. Br. B. Ádám 1561 hold. Los. gr. B. György 3189 hold. Gr. B. Mik- lós. Bonchida község 217 hold.</p>	<p>Bánffy és Toldy grófok, Br. Bánfyak, Dániel és Br. Kabós nemesek. Br. Bánffy György. Br. Bánffy Ádám 1837 hold. Br. B. Albert, Válasz- uti úrbéresek 183 hold.</p>
<p>Bánya, fűrdő, ásvány víz, tő, kastély, régi rom.</p>	<p>Tuffa b. sósút, sósölgő, 3 óstelep, 2 vörösrézcsákány le- let, kelta sírlelet, a Budutlói nevű határban római leletek. 1332. Szt. Lénárd tiszti szerzetes templom helye. 1474-ben Ma- gyar-Suk nevet viselt. 1391- ben Hatyás nevű határos. Br. Petrichевич Horváth Kálmán udvarnaza és kriptája.</p>	<p>Diluviális terraszában mammoth-lelet. Ösem- beri telep. Arpádkori csiholó acél-lelet. Sós völgy, sósút. Neve 1325-ben Oláh-Suk.</p>	<p>Bronzkori ép urna-le- let. Arpádkori templom. Vámszedőjoggal bíró régii hid a Szamoson. Gr. Bánffy-kastély és 200 holdnyi park. At- járóhely a Mezőségre.</p>	<p>Orosz Pál kuruc gene- rális szerencsés csatája után felhányt sirhalom (1703. okt.) Br. Bánffy kastély és park. Csa- ládi kriptka a hegytetőn.</p>

Agatung E

ERDÉLYI BANK ÉS

AKARÉKPÉNZTÁR R.-T. CLUJ

Saját tőkék: 118,000.000 lei.

FIÓKOK:

Arad, Braşov, Oradea, Satu-Mare, Sibiu, Timişoara, Tg.-Mureş.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CONCORDIA
NYOMDA

ELLENZÉK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Könyvnyomdal munkák: Heti, havi folyóiratok, napi- és hetilapok, rovatos ívek, meghívók, eljegyzési kártyák, Tézis, izléses és pontos elkészítését jutányos áron vállalja.

Továbbá: A legrövidebb idő alatt készít elsőrangú kivitelű névjegyeket, szóró-cédulákat, plakátokat és minden más nyomdai munkákat. Győződjön meg olcsó árainkról!!!

CLUJ

**STRADA UNIVERSITĂŢII No. 8.
(VOLT EGYETEM-UTCA 8. SZ.)**

TYPOGR. CONCORDIA-NYOMDA NYOMÁSA CLUJ-KOLOZSVÁR Str. Universităţii 8.